

פרשת השבוע "קרח" (שנת תשפ"ו)

**י' עניינים בביאור הפרשה ופרק "נחשבה" מזהגה"צ רבי יחיאל הלוי גוביק
שליט"א ראש כולל "דעת יוסף"**

"חפירות מסתוריות"

סיפור היסטורי מתקופת הקוזקים [בשנות ת"א ת"ג]

דרמה מדהימה ביותר!

פרק כ"ז – כ"ז

(הזירה עוברת לעיר דיסלדורף- תחנה חשובה בסיפור)

הכפירה השניה של קרח הייתה, בעת שבא למשה רבינו עם ר"ע ראשי סנהדראות כולם לבושים טלית שכולה תכלת ושאלו אותו אם היא פטורה מציצית של תכלת, כמו כן שאלוהו בית מלא ספרים אם הוא פטור ממזוזה, מכוח ק"ו שעשו. בזה למעשה הביעה טענתו מסקנה כי משה רבינו בדה רח"ל את התורה מלבו, בכך כפר כי התורה לא נתנה לו מן השמים כפירה בעיקר השמיני ב"ג העיקרים.

כנגד שתי הכפירות הללו החזיר לו משה רבינו תשובה במילים "כי ה' שלחני" תשובתו היא כנגד כפירתו בנבואת משה. ועל מה שאמר לו "כי לא מלבי" הייתה תשובתו למה שטען קרח כי התורה ח"ו לא משמים.

והכי מדוקדקים הדברים בירושלמי "באותה שעה אמר קרח, אין תורה מן השמים ולא משה נביא" ובה יובנו דברי

(א) איך נחלקו קרח ועדתו על משה רבינו לאחר מתן תורה?

איתא בפרשה (פס' כ"ח) **"ויאמר משה בזאת תדעון כי ה' שלחני לעשות את המעשים האלה כי לא מלבי"**

ותמה מרן הגרי"ז הלוי זי"ע בכפל הלשון של משה "כי ה' שלחני", "כי לא מלבי" (שלכאורה הוא אותו העניין). וביאר מרן על פי דברי הירושלמי (בריש פ' חלק) דקרח אפיקורס היה ובי' כפירות כפר, הראשונה בטענתו "כי כל העדה כולם קדושים" בזה כפר בנבואת משה רבינו שנשלח על ידי הקב"ה ומסר לו את התורה לעם ישראל. כפירה זו שייכת לעיקר השביעי ב"ג העיקרים שמתבארים בדברי הרמב"ם, שנאמין כי כל התורה הזאת הנתונה לנו ע"י משה רבינו ע"ה שהיא כולה מפי הגבורה.

ויש לעיין, מעיקרא למה תמה על קרח ולא על מרים ואהרן, שהרי מרים ואהרן אף הם עוררו על משה רבינו (לעיל פר' י"ב פס' ב') "ויאמרו הרק אך במשה דבר ה' הלא גם בנו דבר ה'" הרי שסברו שלא היה משה רבינו נביא יותר מהם. ולכאורה זה גופא מעין כפירה ביחודיות של נבואת משה רבינו שהוא מעל כל הנביאים?

ונראה דלא דמי כלל, דבכלל ההבטחה "וגם בך יאמינו לעולם" עדיין לא נתחדש העניין של "פה אל פה אדבר בו במראה ולא בחידות ותמונת ה' יביט" שאם היו יודעים את המעלה הזו לא היו מעלים על דעתם שמשה רבינו פירש מהאשה בלי שהקב"ה יסכים על כך. אלא ידעו את המושג בכללות, כי הנבואה היא מראה שהקב"ה נותן לנביא בחידות והנביא יכול לפרשה כפי הבנתו, לפיכך חשבו שמעלתם בעניין זה שווה, שאף הם בדרגת הנביאים ולא נצטוו לפרש מהאשה ומהיכי תיתי שמשה רבינו יוצרך לפרש מהאשה. נמצא שהם כלל לא חטאו בהבטחה שניתנה בסיני.

לפי"ז השאלה הייתה, קרח עתה כופר בעצם המעלה של משה כנביא, דהיינו שסבור הוא שמעולם משה לא הגיע לדרגת הנבואה וא"כ בודה הוא דברים מלבד. ובזה באמת הפלא הוא גדול, וכי לא ראה קרח כי משה עלה לראש ההר ונכנס לפניו העץ ואילו הוא היה למטה, הוי אומר שמדרגת משה בשעת מתן תורה הייתה גבוהה מכל כלל ישראל, ואף שכל כלל ישראל שמעו שתי דברות, אבל משה רבינו שמע את כל עשר הדברות וחזר ופירש אותם לישראל, נמצא שבשמונה הדברות גדול היה משה רבינו מעל כל כלל ישראל, איך יכול הוא לטשטש כל זאת במחי יד אחת?!

הגמ' בב"ב (דף ע"ד ע"א) אמר לי, תא אחוי לך בלועי קרח וכו' ושמעית דהוי אמרין משה ותורתו אמת והן בדאין, שכיון שכפרו בנבואת משה רבינו ובתורה שלא ניתנה משמים, לפיכך צריכים היו לחזור ולהודות בשניהם, עכת"ד מרן זי"ע.

וכבר תמהו וזעקו האחרונים (כפי שמביא ב"משמר הלוי" למרן הגרמ"מ שולזינגר זצוק"ל) היאך לאחר מתן תורה, לאחר כל האותות והמופתים שכל כלל ישראל ראה, שמושה עלה לראש ההר וקיבל תורה מהגבורה ולאחר ההבטחה שנתנה התורה למשרע"ה **"וגם בך יאמינו לעולם"** היאך איתרמי מילתא שיבואו קרח ועדתו לכפור בנבואת משה רבינו עליו השלום?

וב"איגרת תימן" כתב הרמב"ם ז"ל וזה"ל "הבטיחנו הבורא יתברך, כאדם הנכנס ערב לחברו ודי לנו בערבותו, והודיענו שכל מי שעמד על הר סיני, שהם מאמינים בנבואות משה רבינו בכל מה שבא על ידו, הם ובניהם ובני בניהם "וגם בך יאמינו לעולם" לפיכך יש לדעת, שכל מי שנטה מדרך הדת הנתונה במעמד ההוא, שאינו מזרע האנשים ההם, וכן אמרו רבותינו זיכרונם לברכה, על כל המסתפק בנבואה: "לא עמדו אבותיו על הר סיני" עכ"ל.

לפי"ז קרח ועדתו שודאי היו במעמד הר סיני וראו את הכל וכמו"כ קיבלו את ההבטחה שהבטיחנו הבורא "וגם בך יאמינו לעולם" היו בכלל הבטחה זו היאך יתכן שכפרו בנבואת משה רבינו עליו השלום? (עכת"ד השאלה שהציב בעל משמר הלוי זצוק"ל בפני גדולי האחרונים מרן הקהילות יעקב ומרן הגרא"מ שך זצוק"ל זי"ע).

אדון כל הנביאים שהוא דרגה מעליהם. את זה חידש הקב"ה רק למרים ואהרן. וכיון שגם אהרן ומרים יכולים היו לטעות ולפרש בשונה את דרגת משה, יתכן שגם קרח טעה בזה וזה פשוט מאד.

אלא שלפ"י יש לתמוה במה כפר קרח? אם תאמר שכפר באותו עניין שמושה רבינו אינו יותר נביא מיתר הנביאים, למה גרע חלקו שנענש יותר מאהרן ומרים? ונראה דלא קשיא כלל, דלפיכך נאמרה פרשת מרים ופורסמה לכל, כדי שידעו מעתה כי משה רבינו הוא מעל כל הנביאים והתורה מעידה עליו עתה כי רואה הוא באספקלריה המאירה וכל מי שמעתה כופר בזה כופר בנבואת משה בכללות (רק שעל זה לא קיימת ההבטחה שאי אפשר יהיה לכפור בזה ומי שכופר לא עמדו רגליו על הר סיני).

ולפי"ז הייתה הטענה על קרח, שלא למד ממעשה מרים שנענשה חמורות על זה שדיברה במשה והיא דיברה לתועלת (בשביל ציפורה) ועשתה זאת בצנעה ולא ערערה כלל על מנהיגותו של משה רבינו, לא כ"ש שמי שיחלוק בפרהסיא על מעמד משה רבינו כנביא ומנהיג כלל ישראל שיינענש חמורות על כך. וכעין מה שאמרו לגבי המרגלים (פרשת שלח) שהיה להם ללמוד מוסר ממרים ולא למדו, אף קרח היה ללמוד מוסר ממרים.

אלא שיש לשאול על זה גופא, קרח שפיקח היה, למה לא עשה את הק"ו מהמרגלים, ומה מרגלים שלא דיברו רק על ארץ ישראל שהיא דומם נענשו על כך שלא למדו מוסר ממרים, קרח שכבר ראה את גודל העונש של המרגלים היה עליו להבין שלא ינקח על המחלוקת שעושה?

ונראה היה לומר, דקרח טען שבאמת הקב"ה מסר שתי דברות לכלל ישראל ובתוך הדברות הללו היו מונחות כל תרי"ג מצוות וכלל ישראל יכול להבין את התרי"ג מצוות מתוך שתי הדברות. נמצא שלמעשה כל קבלת התורה הייתה לכולם יחד.

ואף אם משה מסר להם עוד שמונה דברות שהקב"ה מסר לו, מכל מקום לא הייתה לו התגלות מיוחדת אלא שאילו הפירושים שהבין מתוך כל אותם שתי דברות. נמצא שהכל בעצם מתוך הפירוש שהנביא יכול לפרש את המחזה שמתגלה לפניו. ואם אכן כן, יתכן שישנן מצוות שטעה בפירושן ואילו הן ציצית ומזוזה, וגם בעצם הבחירה שלו באהרן ככהן גדול.

ונראה שקרח ודאי לא יכול היה לכפור בזה שמושה הוא נביא, שהרי במציאות ראו שהיה בראש ההר לפנים מכל המחיצות בתוך עב הענן. כמו כן היה בשמים משך ארבעים יום (כפול שלוש) והוא הביא להם את הלוחות (פעמיים) משם ולא היה בכל אותם ימים איש שיוכל להכחיש זאת ולומר שהכל דברי חלומות, אלא הכפירה שלו הייתה א"כ רק ביחודיות של משה רבינו מעל כל הנביאים, דהיינו "פה אל פה אדבר בו במראה ולא בחידות ותמונת ה' יביט" בכל זה כפרו הוא ועדתו. ויתכן מאד שלא על זה הייתה ההבטחה של הקב"ה "וגם בך יאמינו לעולם".

וראיה לכך, עצם זה שאהרן ומרים לא ידעו זאת וחידש להם זאת הקב"ה אחרי זה. ואם גם בזאת הובטחו, היאך הגיעו אהרן ומרים לכפור חלילה בנבואת משה? אלא ע"כ לא הייתה הבטחה רק על זה שיאמינו שמושה רבינו הוא נביא, אבל אין בזה הבטחה שגם יאמינו בו שהוא בדרגת

לעשות ק"ו ממרים, אבל ללץ אי אפשר אפילו לנסות לבקש לקחת מוסר.

והנה משה רבינו פונה בתחילה לקרח ועדתו ומבקש מהם שלא ירשיעו על ידי דברי היגיון ותוכחה, אף שנאמר כבר "אם תכתוש את האוויל במכתשת לא תסור איולתו ממנו". עוד נאמר "אל תוכח לץ פן ישנאך"? ועל מה באה התוכחה? אפשר שמושה רבינו לא אחזו עדיין ללץ אלא סבור היה שהוא חוטא מחמת תאוות, ושפיר שייך שיקח מוסר, ולפי שאין אוחזין במחלוקת ביקש להשכין שלום, כפי שעשה כן לגבי דתן ואבירם (עיין רש"י פס' י"ב). אבל לאחר שקרח הקהיל קהילות בדברי ליצנות כל הלילה, כבר לא ביקש יותר להחזיק בדרכי שלום, אלא עשה כדי להפריד את הקהל מתוך החוטאים כיון שכבר נאזרה הגזירה עלים להיספות אפילו על יונקי שדיים רח"ל.

וב'משמר הלוי' הביא שמרן הסטייפלר ז"ע תירץ לו על הקושיא הנ"ל איך כפר קרח לאחר ההבטחה, שבאמת כל ההבטחה הזו ניתנה רק אם אין סיבות שגורמות לבלבול הדעת, בכה"ג ניתנה היכי תמצוי להאמין, אבל אם ישתקע אדם בחטאים הרי שרוח הטומאה יכולה להביאו לידי כפירה. ואצל קרח היו רח"ל מידות רעות ותאוות גדולה לכבוד ובאופן כזה יכול אדם להשתבש בדעות ולהגיע לידי כפירה (ולא גרע משיכור שברגע ששוקע בשכרות מתבלבלת עליו דעתו לחלוטין ויכול להחליף בין יום ללילה). נמצא שדברי הרמב"ם נוגעים רק לאדם בלי מידות רעות מיוחדות, אבל מי שהוא בעל מידות רעות אין בכלל אותה הבטחה. ולפי"ז יש להבין, שכאשר הרמב"ם מעיד שמי שבכל זאת כופר בתורת משה בידוע שלא עמדו רגליו על

אלא שכל קושיא זו תקשה, רק אם נאמר שפרשת המרגלים קדמה לפרשת קרח אבל אם פרשת קרח קדמה למרגלים לא יקשה כלל, שעדיין לא היה לו ללמוד מהמרגלים שלא ינקה מהעון. אך מכל מקום עדיין יקשה קרח שפיקח היה איך לא למד מוסר ממרים עצמה, אם מרים שהייתה אחות משה רבינו ומסרה את נפשה עליו ונתכוונה רק לתועלת לא ניקתה, כ"ש שהוא לא ינקה כיון שבא לערער על כלל מנהיגותו של משה רבינו ועל סדר החלוקות שעשה וטוען שהתורה לא ניתנה מהשמים רח"ל?

ונראה בדוחק לומר, שכפי שעינו הטעתו לחטוא אף כשחורב חדה מונחת על צווארו כאשר ישנה הבטחה שכולם אובדים ורק מי שהקב"ה בחר בו ישאר ומכל מקום לא חשש מכוח השלשלת שיוצאת מזרעו, אף כאן עינו כבר הטעתו לחלוק על מנהיגותו. אלא שמכל מקום קשה איך הגיע קרח לכל זה, לכפור בב' מושגי היסוד של י"ג העיקרים ולא חשש שהקב"ה לא ירצה אותו ככהן גדול אם רח"ל הוא כופר בתורתו ובזה שבחר במשה עבדו?

ונראה אולי לבאר, שעל זה נאמר "ליצנות אחת דוחה אלף תוכחות" ועל לץ אי אפשר לשאול, למה לא למד מוסר, כי כל מהות המוסר היא היפך ההפכים לליצנות ואי אפשר שאדם ידבק בנגע הליצנות ותהיה לו שייכות לעניין לימוד שנובע מכוח מוסר, אבל המרגלים לא חטאו בנגע הליצנות כלל, הם היו בתחילתם אנשים יראים ושלמים רק שחטאו בנגיעות. וכוח הנגיעה אף שמסנוורת את עיני שכלו של הנוגע מכל מקום אינה מונעת ממנו לקחת מוסר. לפיכך ישנה עוד תביעה ושייכות לבקשו

בנבואת משה רבינו. נמצא לפי' שמי שבקלי קלות כופר בנבואת משה עליו נאמר שלא עמדו רגליו על הר סיני.

לפי' נצטרך לומר שקרח כפר במשה לאחר מלחמה קשה שהייתה לו נגד ליצנות אשתו שהכניסה בו ארס כעכנאי, ולפיכך אף שהוכרע לאחר מאבק קשה עם היצר בשל מידותיו הרעות או הליצנות, לא יצא מכלל ההבטחה. ונראה שגם אשתו שכפרה הייתה בכלל זה וגם היא לא הוכרעה בקלי קלות, שהרי ראתה ככולם את מעמד הר סיני וידעה מלכתחילה שהקב"ה מסר את התורה בידי משה רבינו. אך כאשר ראתה מה שעשו לקרח כשחזר לביתו מגולח לחלוטין כמצורע נתכעסה מאד ובשעת כעס הושחתו מידותיה ונכנס בה ארס הליצנות להטיל דופי בתורת משה רבינו. (כך נראה לענ"ד לבאר בעניין).

ומכל מקום יש להקשות, דהרי כל הני ר"ע ראשי סנהדרין למדו תורה אצל משה וכל כוח הידיעה שלהם הייתה ממנו והדינים ניתנו להם במרה קודם מתן תורה. ואת כל זה לא יכולים היו להשיג מכוח שתי הדברות בסיני רק את עצם תרי"ג המצוות שנתלו בהן. והנה בעצם השתתפותם במחלוקת קרח נעשו שותפים לכפירה כי משה בדה את התורה מלבו, א"כ נעשית כל תורתו פלסטר, שהרי אם משה בדה דברים מסוימים מלבו אפשר שכל הדינים שקיבלו הימנו ממרה הכל בשקר יסודם, א"כ בזה למעשה אין להם יותר מעלת ראשי סנהדרין וזה תמוה ביותר שהכחישו את עצמם מיניה וביה?

ובדוחק צריך לומר, דבאמת הודו ראשי הסנהדרין שמשה קיבל את הדינים מפי הגבורה ויש לו דרגת נביא שנגלה אליו הבורא ולימדו כל הדינים ובהם לא טעה

הר סיני, פירוש דבריו שמדברים על בן אדם שאינו בעל תאוות מיוחדות ולא בעל מידות רעות מושחתות (כי על אילו המושחתים אין עדות זאת כלל ויתכן מאד שעמדו רגליו על הר סיני).

(לפי' אבדה א"כ כבר כל מידת ההוכחה, שהרי מי יודע מה נעשה בלב האדם, אם ישר ללב הוא או בעל מידות מושחתות, ממילא איך נכריע על אדם אם עמדו רגליו על הר סיני או לא? ברם בלאו הכי למאי נפקמ"נ לנו בעניין, כל כוונת הרמב"ם בזה לומר, שכל כך ההבטחה הזאת איתנה עד שאי אפשר שאדם שעמדו רגליו על הר סיני שיכפור במשה רבינו, עד שאם איתרמי שמישהו יכפור בידוע שהוא גוי גמור שמעולם לא הייתה לו כל שייכות לעם ישראל, ברם ברור שעל סמך זה לבד לא נוכל להוציאו מתוך הכלל כגוי, שהרי אפשר שהוא חלוק מכוח תאוות ומידות מושחתות בלבד).

ומרן הגרא"מ שך בעל "אבי העזרי" זי"ע תירץ באופן אחר, שגם לאחר ההבטחה לא ניטלה הבחירה שלא תהיה אפשרות של מי שלא יאמין בנבואת משה, שהרי בכל עניין ועניין ישנה בחירה ואי אפשר שבפרט אחד תינטל הבחירה? וע"כ אף בעניין זה לא יעלה על הדעת שההבטחה הייתה ליטול את עצם הבחירה, ואם כן תקשה מה מונח בכוח ההבטחה הזו יותר מיתר העניינים עליהם נטושה מלחמת היצר?

יש לומר דבכל העניינים ישנה נטיה שקולה בין טוב לרע והמלחמה קשה מאד, אבל בהבטחה זו כוח הטוב נטה יותר וקל מאד לכבוש את כוח הרע. לכן בעניין זה מלחמת היצר חלשה יותר והאמונה בזה מוטבעת בתוך לב הישראלי שנוטה בקלות להאמין

והנה כ"ז עולה יפה, אם נפרש בדרך הראשונה שנקטנו, שבאמת קרח ועדתו לא כפרו במה שכבר הובטח למשה בסיני "וגם בך יאמינו לעולם" נמצא שהודו לדרגת משה רבינו כנביא, רק לא בדרגה הגבוהה של נבואה באספקלריה המאירה, שהיא מראה ולא בחידות. ולפי זה ודאי שכל הדינים שניתנו להם במרה קיבלם משה כנביא מפי הגבורה. ברם לפי ההסבר של מרן הסטייפלר ומרן הגרא"מ שך זי"ע, שלא הודו כלל לדרגת משה כנביא, אין לי כל ישוב והסבר, איך הודו לכל מה שנתן משה רבינו במרה וא"כ דינים מנא לן? ואם תאמר שהשיגו מכח שכלם, א"כ אין זו בעצם תורה מפי הגבורה אלא חכמה אנושית, מה הבדל בינה לבין חכמת הגויים ומשפטי הערכאות, שיש בהם דברים שהם חכמה נפלאה ואין בה אפילו סרך אמת.

אם לא שנאמר, שבאמת אין קושיא על האפיקורסים רח"ל, שמשנתם היא סתירה אחת ואין להקשות על מי שסטה רח"ל מדרך המסורה והישרה, מאי קא סבר? כי לא סבר!

(יש לזה סימוכין מסיפור נורא שהיה עם מרן הגר"מ שפירא זצוק"ל זיע"א ראש ישיבת חכמי לובלין ואכמ"ל ודו"ק היטב).

ואגב אורחא, הראני אחד מטובי האברכים שליט"א, רש"י בסנהדרין (דף נ"ב ע"ב ד"ה למה תלמיד) בו מבואר שקרח קנה את כל עדתו עם ממון שנתפתו אחריו בשל זהבו שהוזיל עבורם, ומינה, עד כמה כוח הממון לשחד ולעוות את עיני חכמי האמת בדרגת ראשי סנהדראות (ברם עם כל הממון הזה לא תמכו בו כמועמד יחיד לכהונה גדולה, רק כל אחד בנה במה לעצמו

כלל, רק טענתם הייתה כי כל העם כולם קדושים ואף בני ישראל בקבלת התורה עלו לדרגת נביאות, שהרי ראו את הבורא והשיגו הדברות ממנו עצמו, מעתה משה רבינו ועם ישראל שווים בדרגת הנבואה. ויש נביאים שיש להם קבלת נבואה בהרבה פרטים ויש נביאים שמקבלים פרטים מועטים. ומכל מקום דרגת כולם שווה היא ואף הם שווים בדרגה זו. ולעולם כל ראשי הסנהדראות לא נחלקו על משה רק בפרט אחד, לעניין שיש להם את היכולת להגיע לכהן גדול. ואולי בפרט זה טעה בדברי הקב"ה שרק אהרן נבחר אבל ביתר פרטי הדינים הודו שלא טעה והטעה.

(אך כל זה לא יתרץ את קרח עצמו שכפר בקבלת התורה מהשמים ולטענתו משה בדה את ציצית ומזוזה מלבו, א"כ איך קיבל ממנו את יתר דיני התורה? ועוד שלדבריו חסרים מהתרי"ג מצוות שתי מצוות ציצית ומזוזה?)

וזחוק לומר שהוא השלים אותן במצוות אחרות אותן לא מנה משה רבינו בתרי"ג המצוות [דומיא דהרמב"ן שנחלק על הרמב"ם ב"ז מצוות והשלים המניין במצוות אחרות שהשמיטן הרמב"ם, וכידוע שבהרבה מצוות נחלקו מוני המצוות, רק ידוע שכללות המצוות הן תרי"ג והמחלוקות מי הן המצוות שנמנות כמצוות עיקריות, וא"כ על כל המצוות שנחלק קרח עם משה שבדה אותן מלבו כנגדן הוסיף מצוות אחרות], דזה אינו נכון כלל, דלפי"ז קרח גם מפרש את התורה שלא כהלכה וחטא נוסף בידו - מה שלא מנו בו - וצ"ב).

חסר מ"ז, ועליהם הגין אהרן מבלי המיתם, והנה ב' נגד ב' בניו הכהנים והוא עמד נגד מ"ה וזהו ואהרן מ"ה הוא, וק"ל".

ביאור דבריו: כשאמר הקב"ה "הֲרֹמוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וְאָכְלָה אֹתָם כְּרֹגֶעַ" נגזרה גזירה שימותו מבני ישראל כשיעור הפרשת תרומה, שבעין יפה הוא אחד מארבעים, ולכן אמר "הֲרֹמוּ" כתרומה שנאמר בה "תְּרִימוּ אֶת כָּל תְּרוֹמַת ה'", ואחד מארבעים משש מאות אלף עולה ט"ו אלף $(600,000 \div 40 = 15,000)$, נמצא שנגזר שימותו חמש עשרה אלף, ומוסיף החת"ס שגזירה זו כללה גם את אלו שמתו על דבר קורח, דהיינו שהגזירה היתה שמלבד אלו שמתו על דבר קורח צריכים למות עוד, עד שכל המתים ביחד יהיו חמש עשרה אלף, ובמחלוקת קורח ועדתו מתו 253 אנשים, שהם החמישים ומאתים מקריבי הקטורת, וקורח ודתן ואבירם, נמצא שכעת היו צריכים למות עוד 14,747, אך בפועל מתו רק 14,700, משום שהארבעים ושבע הנותרים ניצלו מהמגפה בזכות הקטורת שהקטיר אהרן, וביאר החת"ס ש45 איש ניצלו בזכות אהרן, שהיה שקול כמ"ה איש כמו שכתוב "ואהרן מה הוא", "מה" בגימטריא 45, ועוד שנים ניצלו בזכות שני בניו של אהרן אלעזר ואיתמר.

עד כאן ביאור דברי החת"ס.

ובספר דברי מהרי"א על התורה להגה"ק ר' יהודה אסאד זצ"ל גם כן הלך בדרך זו שהרמו הוא אחד מארבעים כתרומה, אך הוא ביאר שקרח ועדתו היו חמישים איש ולפ"ז המתים במגיפה יחד עם השרופים והבלועים על דבר קורח היו ט"ו אלף, שהוא אחד מארבעים משש מאות אלף, ויעויין שם שביאר שמעיקרא היתה הכוונה של"ט חלקים מהעם ימותו רח"ל, ורק חלק אחד ממ' ישארו בחיים, אך הקטורת היפכה את

ולאחר ההבטחה שאחד נבחר וכולם אובדים, כל אחד חשב שהוא יהיה הכהן גדול וקרח מצידם שישרף או יבלע באדמה, נמצא שכל השוחד שלו עזר רק שלא יאמינו במשה רבינו כנביא אמת ובאהרן הכהן ככהן גדול, ומינה שגם עם שוחד לא מצליחים לבנות מפלגה אלא כל אחד חושב על כרסו--- חומר מחשבה לכל אלו שאינם הולכים על פי האמת ודו"ק היטב).

מהרה"ג החו"ב בעל ויברך דוד שליט"א

(ב) חשבונות נפלאים לבאר את מספר המתים המגיפה

וידבר ה' אל משה לאמר. הֲרֹמוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וְאָכְלָה אֹתָם כְּרֹגֶעַ... וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֶהֱרֹן קַח אֶת הַמַּחֲתָה וְתֵן עָלֶיהָ אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וְשִׁים קִטְרֹת וְהוֹלֵךְ מִהֵרָה אֶל הָעֵדָה וְכַפֵּר עֲלֵיהֶם... וַיִּקַּח אֶהֱרֹן כֹּאֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה וַיֵּרֶץ אֶל תּוֹךְ הַקָּהָל וְהִנֵּה הַחֹל הַנֶּגֶף בָּעָם וַיִּתֵּן אֶת הַקִּטְרֹת וַיְכַפֵּר עַל הָעָם. וַיַּעֲמֵד בֵּין הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים וַתַּעֲצֹר הַמִּגָּפָה. וַיְהִיו הַמֵּתִים בַּמִּגָּפָה אַרְבָּעָה עָשָׂר אֶלֶף וְשִׁבְעַת מֵאֹת מִלִּבְד הַמֵּתִים עַל דְּבַר קֹרַח (יז, ט-יד)

בחתם סופר על התורה כאן ביאר את מספר המתים על פי חשבון נפלא, וזה לשונו:

"הרמו מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת, ע"ד רמז היה נגזר למות התרומה מן העדה ר"ל כי העדה ס' רבוא והתרומה מזה א' מארבעים עולה לסך ט"ו אלף, וזהו הרומ"ו לשון תרומה. והנה ר"ן איש וקרח דתן ואבירם וי"ד אלף ושבע מאות המתים במגפה הרי ט"ו אלף

ועוד יש להעיר על דברי החסד לאברהם והחת"ס ומהר"י אסאד, דכל חשבונם מיוסד על ההנחה שמספר בני ישראל היה שישים רבוא, אך לכאורה הנחה זו תמוהה, שהרי המנין האחרון שנמנו בני ישראל לפני פרשת קורח היה בפ' במדבר, ושם כתוב (א, מו) "וַיְהִי כָּל הַפְּקָדִים שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וַחֲמִשָּׁה מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים", הרי שהיו אז 3550 יותר משישים רבוא, וע"ע ברש"י פ' בהעלותך י"א כ"א, ואולי ביאור חשבונם הוא ע"פ המבואר בספרים הק' שיש רק שישים רבוא נשמות של עם ישראל, וחלקם מתחלקים לכמה ענפים, ועדיין צ"ע.

ועוד צ"ב בדבריהם דהרי הגזירה נגזרה רק עכשיו, ומהיכא תיתי שיהיו כלולים בגזירה זו גם אלו שמתו ביום אתמול, אך הענין יתבאר להלן בדברי המהרי"ל דיסקין.

ובחידושי המהרי"ל דיסקין על התורה (שנכתב ע"י תלמידיו) מובא שהמהרי"ל דיסקין ג"כ ביאר בזה חשבון נפלא מעין דרכם של האחרונים הנ"ל, אך באופן אחר, והוסיף בזה ביאור רחב מאיר עינים ומתוק מדבש, כדלהלן:

תחילה הקשה המהרי"ל דיסקין ג' קושיות בפסוקים הללו:

- א. מהו הלשון "הרומו" מתוך העדה, הלא לעיל (טז, כא) אמר הבדלו מתוך העדה.
- ב. כאן כתוב הרומו מתוך "העדה", וכן להלן פסוק י"א כתוב והולך מהרה אל "העדה", אך בפסוק י"ב כתוב וירץ אל תוך "הקהל", וצ"ב למה פעמיים כתוב "העדה" ובפעם השלישית כתוב "הקהל".

ג. בפסוק י"ד נאמר וַיְהִי הַמֵּתִים בַּמִּגָּפָה אַרְבָּעָה עָשָׂר אֶלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת מִלֵּבָד

גזר הדין של"ט חלקים יחיו וחלק אחד ימותו, ועפ"ז ביאר המהר"י אסאד הרבה דקדוקים בפסוקים, ע"ש, וכן כתב בשו"ת יהודה יעלה ח"ב סי' רמ"ח, ובסיום דבריו כתב: "והוא רחום יכפר וכו' כי לדעתי נתגלה לי בזה סוד מסודות התורה, והוא פלא למבין".

ושוב ראיתי שכדבריו ממש כתב המהר"א אזולאי בעל החסד לאברהם בביאורו על התורה כת"י, והביא את דבריו נכדו החיד"א בספר ראש דוד בפרשה זו, ע"ש, ויסד את דבריו על מה שאמרו בפסיקתא "הרומו כתרומה מן החולין" [כוונתו לספר לקח טוב על התורה, המכונה גם 'פסיקתא זוטרתי', שכתוב שם כך, ואמנם המעיין שם יראה שהכוונה שם היא אחרת, ע"ש, אך עכ"פ מבואר שם שהרומו הוא לשון תרומה].

ולכאורה יש להעיר על דברי החת"ס, דהרי במחלוקת קורח ועדתו לא מתו רק קורח ודתן ואבירם אלא גם נשיהם וטפם, ואיך כתב החת"ס שמתו אז רק 253, אכן לא קשה מידי, כי חשבון התרומה היה מתוך שישים רבוא בני ישראל, והשישים רבוא הם רק הגברים מלבד הטף והנשים, וא"כ הגזירה היתה שימותו תרומה מתוך אותם שישים רבוא, אך הנשים והטף שמתו אינם בכלל זה.

אמנם עדיין צ"ע, דהרי גם בניהם של דתן ואבירם מתו, כמ"ש (לעיל טז כז) "וַיִּדְתֵּן וַאֲבִירָם יֵצְאוּ נָצְבִים פָּתַח אֶהְלֵיהֶם וַנְּשִׂיהֶם וּבְנֵיהֶם וְטַפָּם", ופירש האבן עזרא "ובניהם. הגדולים. וטפם. קטנים וקטנות", ואח"כ כתוב (שם פסוק ל"ב) "וַתִּפְתָּח הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ וַתַּבֹּלַע אֹתָם", הרי שגם בניהם הגדולים מתו, ואפשר שבניהם הגדולים היו מעל גיל שלש עשרה אך עדיין לא היו בני עשרים, ולכן לא היו בכלל מנין השש מאות אלף.

בשבת ל"ב ע"א: "ואפילו תשע מאות ותשעים ותשעה מלמדים עליו חובה ואחד מלמד עליו זכות ניצול שנאמר אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף להגיד לאדם ישרו ויחננו ויאמר פדעו מרדת שחת וגו'", נמצא שהיו צריכים למות רק 15,088 איש, והמתים במגפה היו 14,700, ונאמר "מלבד המתים על דבר קורח" דהיינו שגם אותם צריך לחשוב בחשבון התרומה, נמצא שבסך הכל מתו מתוך התרומה 14,953 איש, ומלבדם היו צריכים למות עוד 135 איש, להשלים לחשבון 15,088, והאנשים הללו ניצלו ע"י הקטורת שהקטיר אהרן, וזהו שכתוב "וַיִּרָץ אֶל תוֹךְ הַקֶּהֶל", קהל בגימטריא 135, שאהרן רץ לתוך אותם 135 איש עם הקטורת ופדה אותם ממות לחיים.

עד כאן דברי המהרי"ל דיסקין, והדברים נוראים ונפלאים.

אמנם לכאורה יש להעיר על דברי קדשו, דמה שאמר שאותו אדם שנגזר מיתה על שלש רבעים ממנו דינו לחיות משום אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף, לכאורה אינו דומה, דשם מיירי שיש עליו הרבה מלאכים מקטרגים ואחד מלמד זכות, אך כאן אם נגזר על שלשה רבעים של אותו אדם מיתה איזה לימוד זכות יש עליו? הלא הגזירה מוסכמת ללא חולק? ואם כן לכאורה צריך להיות ששלשה רבעים מגופו ימותו ורק רבע ישאר בחיים, ואם כן גם אם לא ימות עכ"פ יהיה חולה מסוכן וטריפה (בר מינן).

ועוד יש להעיר על דבריו הק', דהרי החשבון של שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמישים לא כלל את שבט לוי, כמ"ש (במדבר א, מז) "וְהַלְוִיִּם לְמִטָּה אֲבֹתָם לֹא הִתְפַּקְדוּ בְּתוֹכָם", ומנין הלוים היה שמונת אלפים וחמש מאות ושמונים, ואם כן קשה ממה נפשך, אם הגזירה של התרומה לא

המתים על דבר קורח", וצריך ביאור לשם מה נאמר כאן "מלבד המתים על דבר קורח", הא מעשה קורח היה יום קודם (שהרי בפסוק ו' נאמר "וַיִּלְנוּ כָּל עֵדֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמַּחֲרַת עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהֱרֹן לֵאמֹר אַתֶּם הִמַּתֶּם אֶת עַם ה'", ואחר זה היתה המגיפה) והמתים על דבר קורח לא מתו במגיפה כלל אלא בבליעה או בשריפה, ומה עניינם לכאן.

וביאר המהרי"ל דיסקין שבאמת גזירת המגיפה לא היתה גזירה חדשה, אלא היא אותה גזירה שהיתה מאתמול במעשה קורח, שנאמר שם (טז, כ-כא): "הַבְּדִלּוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וְאֲכָלָה אֹתָם כָּרְגַע. וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ אֶל אֱלֹהֵי הַרוּחַת לְכָל בָּשָׂר הָאִישׁ אֶחָד יִחָטֵא וְעַל כָּל הָעֵדָה תִּקְצָץ", שאז באמת נגזרה כליה על כל העדה ח"ו, ומשה ואהרן בתפילתם ביטלו את הגזירה ההיא, אך למחרת כשחזרו בני ישראל ונתלוננו על משה ואהרן נתחדש שוב חלק מהגזירה ההיא, שאז נגזר כליה על כולם ח"ו, וכעת נגזר רק שימותו מהם כשיעור תרומה, ולכן כאן כתוב "הַרְמוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וְאֲכָלָה אֹתָם כָּרְגַע", דהיינו שילקחו מישראל אנשים כשיעור תרומה ואכלה את אותם האנשים כרגע, וידוע שיש שלשה מיני תרומות, עין יפה אחד מארבעים, עין בינונית אחד מחמישים, ועין רעה אחד משישים, וכאן משום שהיה עידנא דריתחא נידונו בתרומה של אחד מארבעים.

והנה מספר בני ישראל היה שש מאות אלף ושלשת אלפים וחמש מאות וחמישים, כמ"ש בפ' במדבר (א, מו), ואחד מארבעים ממספר זה הוא חמש עשרה אלף ושמונים ושמונה ושלש רבעים $(603,550 \div 40 = 15,088.75)$, ואותו איש שנגזר מיתה על שלש רבעים ממנו דינו לחיות, כמ"ש

"ממדבר מתנה" - עיונים בפרשה

מהרה"ג רבי בניהו כהן שליט"א (ג) האם היתר פיקוח נפש נאמר גם ברפואה שאינה טבעית

א כתוב בפרשת השבוע (במדבר יז, י – טו): "הֲרָמוּ מִתּוֹךְ הָעֵדָה הַזֹּאת וְאָכְלָה אֹתָם כָּרְגַע וַיִּפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם. וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֶהֱרֹן קַח אֶת הַמַּחֲתָה וְתֵן עָלֶיהָ אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ וְשִׁים קֶטֶרֶת וְהוֹלֵךְ מִהֶרָה אֶל הָעֵדָה וְכָפַר עֲלֵיהֶם כִּי יֵצֵא הַקֶּצֶף מִלִּפְנֵי יְיָ הַחַל הַנֶּגֶף. וַיִּקַּח אֶהֱרֹן כֶּאֱשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה וַיֵּרָץ אֶל תּוֹךְ הַקָּהָל וְהִנֵּה הַחַל הַנֶּגֶף בָּעָם וַיִּתֵּן אֶת הַקֶּטֶרֶת וַיִּכָּפֶר עַל הָעָם. וַיַּעֲמֵד בֵּין הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים וַתַּעֲצֹר הַמִּגֵּפָה. וַיְהִיו הַמֵּתִים בַּמִּגֵּפָה אַרְבָּעָה עָשָׂר אֶלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת מִלֵּב הַמֵּתִים עַל דִּבְרֵי קָרַח. וַיָּשָׁב אֶהֱרֹן אֶל מֹשֶׁה אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְהַמִּגֵּפָה נֶעְצְרָה" [ובשו"ת יהודה יעלה (ב, רמח) ביאר באופן נפלא את דקדוק לשון הפסוקים, מהו "ויעמוד בין המתים ובין החיים", ומה הועילה שליחותו של אהרן].

ובאור החיים הקדוש כתב (פסוק יב): "עוד ירצה לצד שהענין כאן הוא הפך הדין להקטיר קטורת חוץ לזמנו וחוץ למקומו, לזה אמר ויקח אהרן וטעם ויקח הוא כאשר

נגזרה על שבט לוי, אם כן איך אפשר לחשוב את קורח בכלל התרומה, ואם הגזירה נגזרה גם על שבט לוי אם כן צריך לחשב את שיעור התרומה לפי המספר הכולל של בני ישראל יחד עם שבט לוי, שהוא 612,130, וצ"ע.

ולולי דברי קדשו של רבינו המהרי"ל דיסקין לכאורה היה נראה לעשות את החשבון על פי דרכו עם שלשה שינויים, ולפי זה יבוא החשבון מכוון היטב כמין חומר בס"ד:

א. באמת אותו אדם שנגזר מיתה על שלש רבעים שלו - גם הוא היה צריך להיות חולה מסוכן וטריפה, משום שיחלה מאוד ברוב חלקי גופו, וא"כ נמצא שהגזירה נגזרה על 15,089 אנשים, על 15,088 נגזר למות מיתה גמורה, ועל עוד אחד נגזר להיות חולה מסוכן.

ב. יש לומר שבניהם של דתן ואבירם היו כבר מעל גיל עשרים שנה, והיו להם שני בנים כי מיעוט רבים שנים, וממילא גם הם היו בכלל החשבון של התרומה.

ג. הגזירה לא היתה על שבט לוי וממילא קורח אינו בחשבון התרומה.

ולפי זה נמצא שסך המתים בעדת קורח היה 255 (ר"נ מקריבי הקטורת, קורח, ודתן ואבירם ושני בניהם), וכשנוריד את קורח מהחשבון נשאר רק 254, ולפי זה סך כל המתים יחד עם המתים במגיפה היה 14,954, נמצא שנותרו עוד 135 אנשים שהיו צריכים להפגע מהמגיפה, 134 מהם היו צריכים למות ממש ואחד היה צריך להיות חולה מסוכן, ואהרן רץ עם הקטורת אל תוך הקה"ל, שהם המאה שלשים וחמשה הללו והציל אותם מהמגיפה.

ומשה אל פתח אהל מועד בא עמי ושאל.
 וזהו שנאמר וישב אהרן אל משה". אולם
 בתנחומא (תצוה סימן טו) וכן בגמרא (שבת
 פט, א) משמע שמשה עשה כן מעצמו,
 משום שאם לא כן, מניין לגמרא שמלאך
 המוות נתן למשה מתנה וגילה לו את הרז
 שקטורת עוצרת מגיפה, והלא אפשר לומר
 שהקב"ה אמר לו כן. [ואפשר לדחוק ולומר
 שמלאך המוות גילה את הרז ועדיין שאל
 משה רשות מהקב"ה לעשות כן, אך מלשון
 התנחומא משמע שמשה עשה הכל
 מעצמו].

ולפי דברי המדרש שמשה עשה כן מעצמו,
 על פי ידיעת אותו רז שנתגלה לו על ידי
 מלאך המוות, יש לדון האם ניתן ללמוד מזה
 שמותר לעשות רפואה סגולית אף באופן
 של איסור, כמו כאן שהקטירו קטורת חוץ
 לזמנו וחוץ למקומו.

ב. והנה הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל
 בספר תשובותיו ובחרת בחיים (סימן פז)
 כתב: "הנה הציקתני רוחי לא אוכל אדמה,
 על חילול שבת אשר משפטה כאש בוער
 בקרבי, על הוראה הרעה ומקולקלת אשר
 נעשה בקהילתכם בשבת העבר אשר הורה
 מורה אחד לחלל שבת בחילול אחר חילול
 לכתוב בשבת קוויטל ושיסע יהודי יותר מג'

דבר משה פירוש על פי נביא, ויאמן נביא
 כשיאמר לעבור על מצוה אחת ממצות
 התורה לפי שעה, וכאלוהו בהר הכרמל
 (מלכים א' יח)". ומבואר מדבריו שהוראת
 משה להקטיר קטורת חוץ לזמנו וחוץ
 למקומה היתה בגדר של הוראת שעה, כפי
 שהורה אליו בהר הכרמל.

וברמב"ן (טז, ה) כתב: "ודעתי בזה ובמה
 שאמר לאהרן (להלן יז, יא) קח את
 המחתה ושים קטרת, **שהיתה עליו יד ה'
 בהם והוא הנקרא רוח הקדש**, כענין
 בספרי דוד ושלמה שהיו ברוח הקדש וכמו
 שאמר (שמואל ב' כג, ב) רוח השם דבר בי
 ומלתו על לשוני, כי משה רבינו בכל ביתו
 נאמן הוא, כאשר פירשתי ענין הבית (שמות
 לג, יט) והזכרתיו פעמים רבות, ומפני שאינו
 מדרך נבואתו של משה לא הוזכר בהן דבר
 ה'"].

ולכאורה היה אפשר לומר שזוהי גם שיטת
 רש"י (פסוק יג) שכתב: "ויעמוד בין המתים
 וגו' - אחז את המלאך והעמידו על כרחו.
 א"ל המלאך הנח לי לעשות שליחותי. א"ל
 משה צוני לעכב על ידך. א"ל אני שלוחו של
 מקום ואתה שלוחו של משה. **א"ל אין משה
 אומר כלום מליבו אלא מפי הגבורה**, אם
 אין אתה מאמין הרי הקדוש ברוך הוא

שבת, ואילו בתשובת רבי שלמה קלוגר מבואר שאף אם החולה יתרפא בודאי על ידי התפילה, אסור לעשות כן בשבת. וצריך ביאור הטעם.

ובאמת שמדברי רבי שלמה קלוגר נראה שהאיסור מבוסס על שני טעמים: האחד, שאין ודאות שתועיל התפילה, ומביא סייעתא לכך מדברי רש"י (תענית יד, א) שכתב גבי התראה בשבת על צרה: "ולא לצעקה - תפלה, שאין אנו בטוחין כל כך שתועיל תפלתנו לצעוק עליהן בשבת", וממילא אם בזמן רבי יוסי לא היתה להם וודאות שתתקבל תפילתם כל שכן בזמן הזה.

הטענה השניה היא, שלא הותר לחלל "רק מה דהוי בדרך הטבע", ולזה מביא שתי ראיות: ראיה אחת היא מדברי הגמרא (סוכה נג, א – נג, ב): "בשעה שכרה דוד שיתין קפא תהומא ובעא למשטפא עלמא, אמר דוד מי איכא דידע אי שרי למכתב שם אחספא ונשדיה בתהומא ומנח. ליכא דקאמר ליה מידי. אמר דוד כל דידע למימר ואינו אומר יחנק בגרונו. נשא אחיתופל קל וחומר בעצמו ומה לעשות שלום בין איש לאשתו, אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים, לעשות שלום לכל העולם

פרסאות שהוא דאורייתא. וכו'. והנה באמת הוראה זו מקולקלת מתחילתו מאד מאד כי אף דבדין זה פשוט דפיקוח נפש דוחה שבת אך לא הותר רק ברפואה שהיא בדרך הטבע, ואף בזה שיהיה מומחה ידוע בדוק ומנוסה, אבל בדרך נסי ותפילה לא הותר בשום אופן אפילו יהיה המתפלל כרבי חנינא בן דוסא לא ניתן שבת לדחות עבור זה אפילו במלאכה דרבנן מכל שכן דאורייתא", ומסיים "ונא להודיעני מי המורה הזה אשר ראה על ככה, כי לא אחשה ולא אתן שנת לעיני ותנומה לעפעפי, עדי אפרסם קלוננו בפני כל המדינה".

המהרש"ם (ג, רכה) כתב בענין זה: "ועובדא ידענא בעיר מולדתי בזלאטשוב שהיה חולה מסוכן ובאותו זמן היה מו"ר הגה"ק מוהר"ש אבד"ק בעלז זצ"ל משובתי שבת קדש בבראד והתיר דיין א' לכתוב ע"י עכו"ם בשבת קדש שם החולה ואמו ושלח לבראד והרעיש הגאון מהרש"ק ז"ל ופסל את הדיין מלהורות עוד וכבוד מו"ר הגה"ק הנ"ל נתרעם ג"כ על הכותב ואמר עכשיו אני מחויב להתאמץ ששיגי החולה רפואה שלא יוגרם על ידי חילול ש"ק וכן היה שנתרפא". משמע מדבריו שאם החולה התרפא על ידי התפילה לא עברו על חילול

וגם בזה יש לתמוה הרבה על ראיית רבי שלמה קלוגר, שהרי משמע מהרמב"ם שטעם האיסור הוא כיון שעניינם חלוש ונסיונו רחוק [והרמב"ם הולך בזה לשיטתו הידועה לגבי קמיעות ולחשים, וידועים דברי הגר"א (יו"ד קעט, יג) בזה. ואין כאן המקום לדון בזה], אבל מנין לנו לומר שאם הדבר יועיל בודאי שאסור לעשות כן.

וכן יש להעיר על דברי הרדב"ז (ה, קנג (אלף תקכו)) שביאר ברמב"ם שאף אם הרפואה ודאי תועיל אסור לעשות כן בשבת, ותמה: "ועיקר דברי הרב צריכים לי עיון דכיון שהוא מודה שמרפא בסגולה אמאי אין מאכילין ליתובי דעתיה כדאמרין גבי סומא יולדת שחברותיה מדליקין לה את הנר בשבת אפי' על ספק ספקא של פקוח נפש דוחין כל המצות דכתיב וחי בהם ולא שימות בהם ובשלמא לפירוש רש"י ז"ל שכתב ואף על פי שנהגו ברפואה זו אינה רפואה גמורה להתיר לו איסור בהמה טמאה על כך איכא למימר דאע"ג דהתירו ספק נפשות הני מילי בדבר שרפואתו ידועה ודאי דכיון שהדבר ידוע שדבר זה מועיל לחולי זה מאכילין אותו אפילו שהחולי הוא ספק נפשות **דספק נפשות דוחה אבל לא ספק תרופה**. והטעם שאם היו מתירין

כולו על אחת כמה וכמה. אמר ליה שרי. כתב שם אחספא, ושדי לתהומא, ונחית תהומא שיתסר אלפי גרמידי". וראה זו צריכה עיון גדול, שאדרבה משם ראה שמותר, שהרי זה מה שאמר אחיתופל, שאם בשביל לעשות שלום מותר כל שכן בשביל הצלת העולם [שוב ראיתי שרבי שלמה קלוגר עמד בזה בעצמו בספרו טוב טעם ודעת (מהדורא קמא, תשובה רלט; דף צה, ב במהדורות הישנות), וחילק בין איסור מחיקת שם לחילול שבת. אלא שאף אם נקבל את החילוק הזה עדיין אין ראה לאסור מדברי הגמרא].

והראה השניה היא מדברי הרמב"ם בפירוש המשניות (יומא ח, ד) שכתב: "ואין הלכה כר' מתיה בן חרש שהתיר להאכיל את האדם ביום צום כפור יותרת כבד שלכלב שוטה אם נשך, מפני שאינו מועיל אלא בדרך סגולה. וחכמים אומרים אין עוברין על מצוה אלא **ברפוי בלבד שהוא דבר ברור שההגיון והנסיון הפשוט מחייבים אותו, אבל הריפוי בסגולות לא, לפי שענינם חלוש לא יחייבו ההגיון, ונסיונו רחוק**, והיא טענה מן הטוען בה, וזה כלל גדול דעהו".

להדיא שמותר לעשות רפואה סגולית בשבת. ויעויין עוד במהרש"ם מה שכתב בזה מהחיד"א בשם הרמ"ה].

ג. ותחילה היה נראה לי לומר, שטעמו של רבי שלמה קלוגר הוא משום שלפי דעתו טעם ההיתר בחילול שבת הוא מצד שהקב"ה ציווה עלינו להשתדל בבריאותנו, וציווי זה גובר על איסור חילול שבת. כלפי זה אפשר לומר שבדיני השתדלות על בריאות, לא נצטוונו לעסוק ברפואות סגוליות, ועל כן אף על פי שיתכן שמי שיתעסק בזה יתרפא, אין אפשרות ריפוי זו כלולה בציווי של "ונשמרתם", ועל כן אין אפשרות זו דוחה שבת.

אלא שלכאורה הדברים נסתרים מגמרא מפורשת, וזה לשון הגמרא (בבא בתרא קטז, א): "דרש רב פנחס בר חמא כל שיש לו חולה בתוך ביתו, ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים, שנאמר (משלי טז, יד) חמת מלך מלאכי מות ואיש חכם יכפרנה". וכתב הנימוקי יוסף (שם נג, א ברי"ף): "אגב גררא כתבתיה דמנהג זה בצרפת כל מי שיש לו חולה מבקש פני הרב התופס ישיבה שיברך אותו". על כל פנים מבואר שזה נכלל בציווי של עיסוק בצרכי רפואה. ולא שייך לחלק ביניהם.

ספק רפואה היו באין לחלל שבת בדברים שלא יועילו ולא יצילו כהבלי הנשים והטפשים וכן לענין להאכילו דברים הטמאים. אבל לדברי הרב קשה שנראה מלשונו שהם מרפאים אלא שרפואתם בסגולה והיה אפשר לומר שמפני טעם זה השמיט אותו מהפסק שלא ראינו שכתב דין מי שנשכו כלב שוטה לא בהלכות יום הכפורים ולא בהלכות מאכלות אסורות ושם כתב דין מי שאחזו בולמוס".

על כל פנים, יהיה איך שיהיה דברי רבי שלמה קלוגר לכאורה אינם מוכרחים כלל, כי אף אם ננקוט ברמב"ם שמדובר על רפואה שתועיל בודאי, כמו שנקט הרדב"ז, עדיין אין זה להלכה, שהרי הרמב"ם לא העתיק פסק זה ביד החזקה [אלא שאחר כך כתב הרדב"ז שצריך לומר לדעת הרמב"ם שהרפואה הסגולית אינה מועלת כלל וכלל ואינה אפילו ספק, ועל כן אינה מותרת, ונמצא שאין לנו הוכחה שרפואה סגולית המועלת תהיה אסורה בשבת].

ועוד יקשה על שיטתו מסברא, שהרי אם החולה יבריא כתוצאה מהסגולה הזו, מה אכפת לנו שאין זה רפואה טבעית [ובעיקר ענין זה האריכו האחרונים, ויעויין ברכי יוסף (שא, ו) שהביא מהרמב"ן והרשב"א שכתבו

וממילא בפרשת השבוע שהיתה מגיפה בבני ישראל ודאי שהותר להקטיר קטורת ולעשות רפואה סגולית, שהרי אין ספק שהיא תועיל כיון שמלאך המוות אמר שסגולת הקטורת היא לעצור מגיפה, ואין לנו את כוח השבת שתרפא מצד סגוליותה הרוחנית.

ויעוין בקה"י (ב"ק סימן מ"ה) שהביא מלהכ' קטנות שדן במי שמזיק לחברו בדרך שם ומסיים בדברי הגמ' בשבת (דף ל"ג) גבי רשב"י שהתן בו ונעשה גל של עצמות ובגמ' ב"מ נ"ט במעשה דר' אליעזר בתנורו של עכנאי.

וכתב הקה"י שוודאי שאינו חייב לשלם וטינו נחשב כרוצח שזה רק כעין תפילה ולא נחשב מעשה. ממילא יש מקום לבאר ביאור נוסף בדעת ר' שלמה קלוגר שאסר לרפאות ברפואה סגולת בשבת כיון שאין המעשה הרפואי מתייחס לרופא אלא זה רק כעין תפילה ודו"ק היטב

ועל כן נראה לומר שרק כלפי חילול שבת סבר רבי שלמה קלוגר שאין לחלל עבור רפואה ניסית, וטעמו הוא לפי ששמירת השבת כוללת בתוכה רפואה ניסית, ואם כן כל שאנו נזקקים לניסים מוטב לנו להזדקק לרפואת כח השבת. וכן מבואר מדבריו בתשובה שם: "ואפשר על דרך צחות זה כוונת חז"ל באמרם (שבת יב, א) דהמבקר חולה בשבת אומר שבת היא מלזעוק ורפואה קרובה לבוא או יכולה היא שתרחם, מכוח דבאמת שבת בעצמה שכיח שתהיה רפואה ויש לה כוח זה ככוח התפילה בחול, אמנם כיון דרפואה זו הוי ענין ניסי ולא בדרך הטבע, וכבר אמרו חז"ל (קידושין לט, ב) אין סומכין על הנס, לכך הותר לחלל שבת כדרך הטבע במה דהוי אפשר כדי שלא לסמוך על הנס, אבל אם אין הרפואה בדרך טבע רק ניסי, מה לי נס זה או זה, לכך שבת בעצמה יש לה כוח זה במקום התפילה ולא בעי תפילה, ולכך אמר שבת היא מלזעוק, והיינו מטעם דרפואה קרובה לבוא אף זולת התפילה, לכך לא ניתנה שבת לדחות עבור זה".

ונמצא שרק כלפי חילול שבת נאמרו דבריו של רבי שלמה קלוגר, וכמו שכתב הוא עצמו לחלק בין מחיקת השם לחילול שבת,

שהוא קודש קדשים וכנ"ל. ולכן ראוי לתת לו את התרומת מעשר שהוא קודש מתוך קודש, בעוה"ב שהוא קודש קדשים. וע"ע בחת"ס (סנהדרין שם) ובהעמק דבר לנצי"ב (כאן).

ב. ונראה לבאר עוד, ובהקדם קושיא גדולה שהקשו האחרונים על דברי הגמרא הנ"ל, דהנה בגמ' (נדה סא ב) איתא, בגד שאבד בו כלאים עושה ממנו תכריכין למת, אמר ר' יוסף זאת אומרת מצוות בטילות לעתיד לבא (דאל"כ כיצד עושה למת תכריכין מכלאים, והרי כשיעמוד לעתיד יעמוד במלבושיו שנקבר בהן- תוס'), א"ל אביי ואי תימא רב דימי, והא א"ר מני א"ר ינאי לא שנו אלא לספדו אבל לקוברו אסור, א"ל לאו איתמר עלה א"ר יוחנן אפילו לקוברו, ור' יוחנן לטעמיה דא"ר יוחנן מאי דכתיב במתים חפשי כיון שמת אדם נעשה חפשי מן המצות ע"כ.

ומבואר בגמ' שנחלקו ר' ינאי ור' יוחנן האם מצוות בטילות לעתיד לבא, אך לא נתברר בגמ' מהו 'לעתיד לבא' ובאיזה זמן מיירי, ונחלקו בזה הראשונים: לדעת הרשב"א והר"ן מיירי בזמן המיתה, והנידון לענין להלביש למת כלאים אי שייך ביה איסור ספיה או לא, אבל לעתיד לבא כשיקומו המתים לתחיה לכו"ע חייבים במצוות. ומאיך שיטת רוב הראשונים (תוס' וריטב"א שם ור"ש כלאים פ"ט מ"ד ואו"ז הל' אבילות סי' תכא) שהמחלוקת היא לעתיד לבא כשיקומו המתים לתחיה, ולדעת ר' יוחנן יהיו ישראל פטורים מקיום המצוות, ולכן מותר להלביש למתים כלאים, דכשיעמוד לתחיה במלבושיו יהיה פטור מאיסור כלאים.

ומעתה קשה, כיצד למד ר' יוחנן כאן שלעתיד לבא יתנו תרומה לאהרן הכהן, והרי ר' יוחנן עצמו סובר שמצוות בטילות

מהגאון רבי צבי כהן שליט"א

בעל מח"ס צוף הרי"ם

בס"ד

ד) מצות תרומה לעתיד לבא

ונתתם ממנו את תרומת ד' לאהרן הכהן (יח כח)

א. בגמ' (סנהדרין צ, ב) איתא, אמר ר' יוחנן, מניין לתחיית המתים מן התורה, שנאמר ונתתם ממנו את תרומת ה' לאהרן הכהן, וכי אהרן לעולם קיים, והלא לא נכנס לארץ ישראל שנותנין לו תרומה, אלא מלמד שעתיד לחיות וישראל נותנין לו תרומה, מכאן לתחיית המתים מן התורה ע"כ.

מבואר בגמ' שמה שכתוב לתת את התרומה לאהרן הכהן, נרמז בזה שלעתיד לבא יקום אהרן לתחיית מתים ואזי יתנו לו תרומת מעשר. ויש לעיין למה נרמז ענין זה דוקא לגבי תרומת מעשר, ולא לענין תרומה גדולה שכבר כתוב מקודם בפסוק יב "כל חלב יצהר וכל חלב תירוש ודגן" וכו', והיה לו לכתוב שם שהתרומה תינתן לאהרן הכהן.

ועי' מהרש"א שכתב וז"ל, ונרמז דבר זה בתרומת מעשר, שהלוי נותן מעשר לכהן ממעשר דגן שקיבל מישראל, שהוא קדש מן הקדש, ראוי שיקבלו אהרן שהוא קדש קדשים כדאמרי' בסוף הוריות, בעולם הבא שהוא כולו קדש קדשים וק"ל ע"כ.

וכוונתו ע"פ מה שכתבו בדברי הימים (א פכ"ג יג) "בני עמרם אהרן ומשה, ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים הוא ובניו עד עולם", הרי שאהרן נקרא קודש קדשים, וכן מצינו בתורה (שמות פ"ל י) "וכפר אהרן על קרנותיו אחת בשנה וגו' קודש קדשים הוא להשם" ופירש המלבי"ם שהכוונה לאהרן

ישראל ולכן אינם בטילים גם לעתיד. וממילא ניחא, דדוקא כלאים שהוא לאו אינו נוהג לעתיד, משא"כ תרומה שהוא מצות עשה, שפיר יתחייבו להפריש ויתנוהו לאהרן הכהן.

אכן מדברי הריטב"א לא משמע כן, דהקשה שם על ר' יוחנן שסובר שמצוות בטילות לעתיד לבא, והרי מצינו במתים שהחיה יחזקאל שהניחו תפילין (שם צב ב), אלמא מתים שיש להם תחיה חייבים במצוות, ותירץ כמה תירוצים ע"ש, הרי מבואר דפשיטא ליה לריטב"א שאין חילוק בין לאוין לעשין, וגם מצוות תפילין בטלה לעתיד לבא כמו כלאים.

וביד דוד (נדה שם) ציין עוד לדברי בעל משנת חסידים (בספר יושר לבב בית שני חדר רביעי פ"ז) שלא יתבטלו מן המצוות לעולם, אלא שמתחילה כשיקומו לתחיה יהיו פטורים כמו קטן שנולד זה עתה, אבל לאחר שיגדלו כשיעור הראוי שפיר יתחייבו במצוות לכו"ע, וכ"כ המהר"ץ חיות (נדה שם), ולפי"ז ניחא שיתחייבו בתרומה לאחר שיגדלו. אכן הוא דוחק גדול בלשון הגמ', ועוד דהריטב"א הקשה כיצד הניחו מתי יחזקאל תפילין, ולא תירץ שהניחוהו לאחר זמן שהספיקו לגדול, ומוכח שלא חילק בזה.

עוד יש שתירצו (כת"ס נדה שם, וכן ידידו בעל בעליל לארץ נדה שם), שאע"פ שיתבטלו המצוות לעת"ל, מכ"מ יקיימו ישראל את המצוות בגדר אינו מצווה ועושה, והטעם משום דהא דקימ"ל גדול המצווה ועושה מאינו מצווה ועושה, הוא משום שהמצווה ועושה צריך להתגבר על יצרו, ולעת"ל שנשחט היצה"ר שוב עדיף להיות אינו מצווה ועושה, ולכן יפרישו תרומה אע"פ שלא יהיו מחוייבים בדבר ע"כ. ויסוד זה כבר הביא בעל היערות דבש (ח"ב דרוש ט) בשם התוספות (לא

לעתיד לבא וא"כ לא יהיה אז מצוות תרומה כל עיקר, ובשלמא לדעת הרשב"א ניחא דבזמן תחית המתים אין המצוות בטילות אלא רק בזמן המיתה, אבל לשיטת רוב הראשונים שגם בזמן תחית המתים יהיו המצוות בטילות לדעת ר' יוחנן, קשיא דר' יוחנן אדר' יוחנן.

ובספר עמק יהושע כאן הביא קושיא זו בשם רבו מוהר"י מליסא (אין הכוונה לבעל הנתה"מ, אלא לר' יצחק ב"ר משה גרשון שנתכהן ברבנות ליסא בשנת תלט, והיה תלמיד של ה"ב"ח), וכה"ק בספר נחלת בנימין (ליפמן, נד' בשנת תמב, דף פב), וכן הביא קושיא זו בבית הלל (יו"ד שנא סק"ב) בשם מקשים העולם (וכפי הנראה לשני רבנים אלו שהיו בני דורו), וכה"ק בחידוד הלכות (נדה שם) ועוד אחרונים.

ובבית הלל שם נדחק ליישב, דהא דאמר ר' יוחנן בפרק חלק הוא אליבא דר' ינאי רביה שאין בטילות לעת"ל והוא חולק, ויש לו לימודים אחרים לתחיית המתים ע"כ. ויש לפרש כוונתו, דבגמ' (סנהדרין צא ב) אמר רחב"א אמר ר' יוחנן, מניין לתחיית המתים מה"ת, שנאמר קול צפ"ק נשאו קול יחדו ירננו וגו', ריננו לא נאמר אלא ירננו מכאן לתחיית המתים מן התורה ע"כ, הרי שר' יוחנן עצמו יש לו מקור אחר לתחיית המתים מה"ת, והדרשא הראשונה היא אליבא דר' ינאי רביה שסובר שמצות אין בטילות לעתיד לבא.

ויש אחרונים (נחלת בנימין שם, יד דוד סנהדרין ונדה שם, נועם מגדים הורביץ פר' לך לך ועוד), שכתבו לחלק שדוקא מצוות לא תעשה יתבטלו לעתיד לבא, אבל מצוות עשה אין בטילים לעולם, כיון שהלאוין מטרתם לשבר את כוחו של יצר הרע, ולעתיד לבא לאחר שישחט יצר הרע אין בו שוב תועלת, אבל המצוות נועדו לקדש את

ע"ש, וא"כ ר' יוחנן לטעמיה יכול לסבור שגם בימות המשיח מצוות בטילות. וכן מפורש בריטב"א שם, שלמאן דפליג אשמואל (והיינו ר' יוחנן גופיה וכו"ל) המצוות בטילות אף בימות המשיח ולא רק לעולם הבא.

גם מש"כ הערל"נ שרק צדיקים גמורים יקומו לימות המשיח אבל שאר ישראל יקומו רק לעתיד לבא (ולכן אין חשש להלביש כלאים לסתמא דאינשי), אין דבר זה מוסכם, ואמנם מצינו כדבריו באגרות הרמ"ה (סי' מ) ע"ש שדקדק כן מלישנא דגמרא, וכ"ד הר"ש משאנץ (באגרות שם סי' נח), וכ"כ הריטב"א (ר"ה טז ב) שרק צדיקי ישראל יקומו בימות המשיח. אכן בתשובות רב האי גאון (אוצה"ג סוכה עמ' 74) כתב שתחית המתים הוא "לכל מי שיהיה צדיק מישראל מתחלתו, וגם למי שחטא ועשה תשובה, אבל למי שעונותיו מרובין מזכויותיו ולא עשה תשובה אינו עומד לימות המשיח" וכו', ומבואר שכל מי שזכויותיו מרובים מעונותיו הרי הוא קם לתחית המתים, וכ"מ ברמב"ם (פהמ"ש סנהדרין פ"י מ"א) שרק הרשעים לא יקומו כיון שנקראים מתים אפילו בחייהם, אבל שאר ישראל כן יקומו.

ג. ולענ"ד נראה ליישב באופ"א, שכל דברי ר' יוחנן שמצוות בטילות לעת"ל, היינו רק מצוות שבין אדם למקום, אבל מצוות שבין אדם לחבירו כן נוהגות לעתיד לבוא, ובודאי יהיה אסור גם בימות המשיח להרוג ולגנוב ולעשוק, ולא יתבטלו אלא מצוות שבין אדם למקום.

ובתוספת ביאור, דהנה בעיקר הא דסבירא ליה לר' יוחנן שמצוות בטילות לעתיד לבא, יש מקום לבאר טעמו ע"פ מה שאמרו חז"ל (ב"ר פמ"ד ס"א) "רב אמר לא נתנו המצוות אלא לצרף בהן את הבריות, וכי מה איכפת

מצאתיו), שלעת"ל יקיימו ישראל את המצוות בגדר אינו מצווה ועושה, וביאר הטעם כנ"ל שכיון שלא יהיה אז גירוי היצר ממילא אינו מצווה ועושה עדיף.

אכן מדברי הריטב"א שם לא משמע כן, דתירץ את קושייתו (אמאי הניחו מתי יחזקאל תפילין והא מצוות בטילות לעת"ל) וזה לשונו: ועוד כי מה שאמרו מצות בטילות לעתיד לבא היינו שלא יהו חייבין לעמוד בהן, אבל מכל מקום יש מצות קדושות כעין תפילין, שינהגו בהן מעצמן מפני שלימותן ותפארתן לא בדרך חיוב, והרי אבות הראשונים לא היו חייבין אלא בשבע מצות וקיימו כל התורה כולה ואפילו עירובי תבשילין כדאיתא בהגדה, ואי זה זמן ראוי לתת תפילין על הראש ולהקרא שם של הקב"ה עלינו כזמן תחיית המתים ע"כ. ומשמע שרק מצוות תפילין וכדו' יקיימו ישראל מפני שלימותן ותפארתן, ולא שאר מצוות.

ובערוך לנר (נדה שם) תירץ, שהמחלוקת של ר' ינאי ור' יוחנן אם מצוות בטילות לעת"ל, היינו דוקא לעתיד לבא כשיחיו כל המתים, אבל בימות המשיח מודו כולי עלמא שאין המצוות בטילות, שהרי אין בין העוה"ז לימות המשיח אלא שעבוד מלכויות בלבד, ומבואר בזוהר שצדיקים גמורים יקומו לתחיה בימות המשיח (ולא רק לעתיד לבא כשאר כל המתים), וממילא מיושב שאהרן הכהן יקום לתחיה בימות המשיח ואז יתנו לו ישראל תרומה, אבל שאר מתים מותר להלבישן כלאים כיון שיקומו רק לעוה"ב ואז פטורים מן המצוות, ע"ד תוכ"ד.

ויש להעיר עמש"כ הערל"נ שאין בין העוה"ז לימות המשיח אלא שעבוד מלכויות בלבד, דהא ר' יוחנן פליג אמימרא זו של שמואל (ברכות לד ב וסנהדרין צט א) וסבר שיש חילוקים רבים בין העוה"ז לימות המשיח

פסוק כד), ולכן נתנה התורה שיעור בשניהם כמה צריך לתת. אבל תרומה גדולה עיקר מצוותו היא כלפי שמיא, שצריך להביא קצת מהיבול לכהן כדי להראות שהכל ניתן לו מיד הקב"ה, ולכן אין בו שיעור כמה צריך לתת, כיון שאינו בשביל מזון הכהנים וכו"ל, וכן חלה וביכורים אין בהם שיעור מה"ט.

וכן מבואר בחינוך (מצוה תקז) שכתב לגבי תרומה גדולה וז"ל, משרשי המצוה, לפי שהדגן והתירוש והיצהר הן עיקר מחיתן של בריות, והעולם כולו להקב"ה הוא, על כן ראוי לאדם לזכור את בוראו על הברכה אשר ברכו ושיפריש קצת ממנו לשמו ברוך הוא, ויתננו למשרתיו שהם הכהנים העסוקים תמיד במלאכת שמים טרם יגע בו יד אדם ויהנה ממנו כלל. ומן היסוד הזה אמרו ז"ל שאפילו חטה אחת פוטר את הכרי, כי זכירת האדנות על הדבר אין הפרש בין רב למעט ע"כ. ומבואר שבתרומה גדולה אין שיעור כיון שמטרתו היא כלפי שמיא, משא"כ במעשר ראשון ותרומת מעשר וכו"ל.

ולפי"ז נמצא שלעתיד לבא אין חיוב להפריש תרומה גדולה אלא רק תרומת מעשר, כיון שתרומה גדולה היא מצוה שבין אדם למקום, ולדעת ר' יוחנן מצוות בטילות לעתיד לבא, ולכן כתבה התורה רמז זה דוקא לגבי תרומת מעשר, שהוא עיקרו בשביל מזון הכהנים, וזה שייך גם לעתיד לבא ככל המצוות שבין אדם לחבירו, ויתנוהו לאהרן הכהן שיקום אז בתחית המתים, אבל תרומה גדולה אינה נוהגת כלל לעתיד לבא, ואין מקום ליתנו אז לאהרן הכהן ודו"ק.

ליה להקב"ה למי ששוחט מן הצואר, או מי ששוחט מן העורף, הוי לא נתנו המצות אלא לצרף בהם את הבריות, ומבואר שכל יסוד קיום המצוות הוא בשביל לצרף את הבריות, והיינו לבחון בני אדם אם יעשו רצונו (יער"ד ח"א דרוש יד). ולכן לעתיד לבא שאין כבר יצר הרע, ונגלה כבוד ה' על כל העולם, שוב אי"צ לצרף את הבריות ולכן יתבטלו המצוות לדעתו.

[ועד"ז ביאר המשך חכמה (סוף פרשת שלח), שמטרת המצוות היא לקדש את ישראל, וכיון שלעתיד יהיו כולם מזוכי החומר, אז אין צורך במצוות, כמו שהמקדיש עולתו לבדה"ב לא עשה כלום כיון שהוא קדוש בעצמותו ע"ש.]

וא"כ כל זה שייך דוקא לגבי מצוות שבין אדם למקום, שמטרתן הוא כדי לצרף את הבריות וכו"ל, אבל מצוות שבין אדם לחבירו עיקרן בשביל קיום העולם, שאינו יכול להתקיים בלא חסד וצדקה ובלא איסור גניבה ורציחה וכו', ולכן מצוות אלו נוהגות גם לעתיד לבא.

ומעתה יש ליישב, שלכן מצוות תרומה נוהגת גם לעתיד לבא, משום שעיקר המצוה של תרומות ומעשרות הוא שמוטל על ישראל לפרנס את שבט לוי שאין להם חלק ונחלה עם ישראל כמפורש בקראי (ומטעם זה כתב הראב"ד בפ"ג משמיטה ה"י, שבמקום שיש ללוי חלק ונחלה אין צריך לתת להם תרומות ומעשרות ע"ש ובכס"מ), והרי"ז כשאר מצוות שבין אדם לחבירו שנוהגות גם לעתיד לבא, ולכן יתנו אז תרומת מעשר לאהרן הכהן וק"ל.

אמנם נראה דכל זה שייך רק לגבי מעשר ראשון וכדומה, שהוא עיקר מצוותו לפרנס את שבט לוי, וכן בתרומת מעשר צריכים הלויים לפרנס את הכהנים מתוך חלקם שקבלו (עי' בחינוך מצוה שצו ובאוה"ח לעיל

הנתונה ע"י משה רבינו ע"ה שהיא כולה מפי הגבורה כלומר שהגיעה אליו כולה מאת ה' יתברך וכו', ובסו"ד, והמאמר המורה על היסוד הזה הוא מה שנאמר "ויאמר משה בזאת תדעון כי ה' שלחני לעשות את כל המעשים האלה כי לא מלבי", עכ"ל. והיינו דהך מקרא שאמר משה בזאת תדעון, לא באה לראיה על נבואת משה רבינו, שהוא היסוד השביעי שקודם לזה, אלא לראיה על שדבריו אלו הם תורה מן השמים, ומעשים אלו לא מלבו, וכמשי"כ רש"י (פס' כח) "לעשות את כל המעשים האלה" שעשיתי על פי הדיבור, לתת לאהרן כהונה גדולה ובניו סגני כהונה ואליצפן נשיא הקהתי, עכ"ל.

אכן האמונה במשה היתה במה שראו שדיבר עמו ה' במעמד הר סיני, וכמו שהאריך שם הרמב"ם, [ולעיקר זה של האמונה אין מקום לעשיית אותות כדי שיאמינו בו, שהרי בעיניהם ראו אשר דיבר עמו פנים בפנים, ומה יש להוסיף אות לראיה הפחותה מזה], ולא אתי כלל אות דפתיחת הארץ להוכחה על משה והאמונה בו שהוא נביא ה'.

והנה יפה העירו בזה, דהלא בד' הרמב"ם מבואר דאילו היתה נבואת משה מוכחת רק ע"י אות יש בה דופי, וא"כ תמוה איך יתכן שכל אמונה בתורה מן השמים באה ע"י אות שיש בו דופי. אכן נראה, דהך דופי שיש באמונה מחמת אות, והיינו לפי שאפשר שיעשה בלאט וכישוף, אינו אלא כשבא האות להאמין הנביא עצמו, וכמו שמצינו באלהו בהר הכרמל, שאמרו בברכות ט, ב ענני שלא יאמרו מעשה כשפים הם, ושם על עיקר האמונה בה' ובנביא בא, כדכתי' שם (מלכים לו, ב) "היום יודע כי אתה אלהים בישראל ואני עבדך". אולם בנביא שמאמינים בו, י"ל דאין דופי בעשייתו אות להאמין דבר, כמו משה רבינו להאמין ע"י זה שדבריו תורה מן השמים, דאחר שמאמינים בו שהוא נביא ה' לא יתנו דופי בהאות שעשה, שעשהו בלאט וכישוף.

מהגאון בעל "גינת אגוז" שליט"א

פרשת קרח

(ה) באות שבבליעת קרח ועדתו

ויאמר משה בזאת תדעון כי ה' שלחני לעשות את כל המעשים האלה כי לא מלבי וגו' (טז, כח)

כ' הרמב"ם (פ"ח מיסודי התורה ה"א), משה רבינו לא האמינו בו ישראל מפני האותות שעשה, שהמאמין על פי האותות שעשה יש בלבו דופי שאפשר שיעשה האות בלאט וכישוף, אלא כל האותות שעשה משה במדבר לפי הצורך עשאו, לא להביא ראיה על הנבואה, צורך להשקיע את המצריים, קרע את הים והצלילם בו, צרכנו למזון הוריד לנו המן, צמאו בקע להם את האבן, כפרו בו עדת קרח, בלעה אותם הארץ, וכן שאר כל האותות. עכ"ל.

מבואר בדבריו דפתיחת פי הארץ לבלוע את קרח ועדתו, לא באה לחזק נבואתו, אלא לצורך. ויל"ע טובא, דהא מקרא מלא דיבר הכתוב "בזאת תדעון כי ה' שלחני וגו'" הרי שצורת עונש זו באה למען ידעו ויאמינו ישראל במשה ששלחו ה'.

והנה בירושלמי סנהדרין פ' חלק (ה"א) א"י, רב אמר קרח אפיקורס היה באותה שעה אמר קרח אין תורה מן השמים ולא משה נביא וכו', ע"כ, היינו שכפר בבי' עיקרים, בנבואת משה ובתורה מן השמים, [ומרן הגר"י זצ"ל אמר דזהו הא דא"י בבי'ב עד, א ששמע רבבי'ח לבלועי קרח שהיו אומרים משה אמת ותורתו אמת, והיינו כנגד מה שכפרו בהנך תרתי חזרו והודו שמשה נביא ותורתו מן השמים].

והנה ז"ל הרמב"ם בפיהמ"ש סנהדרין פ' חלק, היסוד השמיני היות התורה מן השמים, והוא שנאמין כי כל התורה

שמאבדים כל ממון שבתוכה, ונכסי הצדיקים שבתוכה בכלל דין העיר.

ונפק"מ אם תועיל תשובת הצדיקים להציל ממון מעונשי עיר הנדחת, דאי איבוד ממון לאו משום עונש הוא, רק שמדיני עיר הנדחת לאבד כל ממון שבתוכה, אי"כ לא שייך לזה תשובת הצדיקים להמלט מאיבוד ממון, דכל שהממון בכלל ממון עיר הנדחת דינו ליאבד.

אולם אי דין איבוד ממון הצדיקים שבה משום עונש הוא על ישיבתם שם, אי"כ לא גרעי הצדיקים שלא עבדו ע"ז מעוברי העבירה, וכיון דמהני תשובת בני עיר הנדחת לבטל מהם הדין עיר הנדחת, אי"כ כ"ש דתהני תשובת הצדיקים שלא יענשו בממון שיאבד בעונש עיר הנדחת.

ובד' המשך חכמה דהועילה תשובת בני קרח להציל ממיתת עיר הנדחת, ומ"מ ממון לא נפיק מכלל דין איבוד ממון הצדיקים, מבואר דנקט דדין איבוד ממון הצדיקים לאו משום עונש הוא להצדיקים, רק שדין עיר הנדחת הוא שיהא כל ממון שבתוכה נאבד, ועל כן כל שלא בטל הדין עיר הנדחת, לא שייך לזה עשיית תשובה של בעלי הממון.

ונראה דהנך צדדי תליין באשלי רברבי, דהנה כ' הרמב"ם שם ה"ז וז"ל, נכסי הצדיקים שבתוכה והן שאר יושבי העיר שלא הודחו עם רובה, נשרפין בכלל שללה, הואיל וישבו שם ממון אבד, עכ"ל.

וכ' הכס"מ, דמש"כ הרמב"ם הטעם הואיל וישבו שם ממון אבד, היינו כהא דתניא אמר רבי שמעון מפני מה אמרה תורה נכסי צדיקים שבתוכה יאבדו, מי גרם להם שידורו בתוכה ממון, לפיכך ממון אבד.

ובתוספות חדשים על המשניות (סנהדרין פ"י מ"ה) תמה ע"ד הרמב"ם שפסק לטעמא דר"ש, דהנה בגמ' שם איתא ת"ר החרם וגו' ואת כל אשר בה, לרבות נכסי צדיקים שבתוכה וכו', אמר ר"ש מפני מה

(ו) איבוד רכוש בני קרח כדין ממון צדיקים בעיר הנדחת

ואת כל הרכוש (טז, לב)

המשך חכמה כתב לדקדק שלא נאמר ואת כל "רכושם" אלא כל "הרכוש", ופירש דהיה בקרח ועדתו דין עיר הנדחת, [ולכך נהרגו גם טפס ונשיהם], ובני קרח שעשו תשובה לא מתו, ומ"מ רכושם נאבד, כדין נכסי הצדיקים שבתוך עיר הנדחת שנאבדים, כדתן סנהדרין ק"א, ב, ולהכי כתיב ואת כל "הרכוש", היינו גם נכסי בני קרח שלא מתו.

והנה מה דנקט המשך חכמה דהועילה תשובת בני קרח שלא ימותו בדין עיר הנדחת, הנה יעוי ברמב"ם פ"ד מה' עבודה זרה ה"ו שכו' דאם חזרו בני עיר הנדחת ועשו תשובה, אין בהם דין עיר הנדחת. [ואמנם יעוי השגת הראב"ד דלא מצינו תשובה מועלת אחר התראה ומעשה, ובאחרונים יש שכתבו (צפנת פענח וחזון יחזקאל לתוספתא סנהדרין פ"ד ה"א) דמש"כ הרמב"ם דתשובה מועלת היינו רק לענין שיהא דינם כיחידים בסקילה ולא כדין עיר הנדחת. ולפי"ז העירני ידידי הר"ש מונק, דצ"ל דמשום דעונש שמים הוא אהני תשובתם שלא ימותו].

והמשך חכמה נקט בזה דאף דהועילה תשובת בני קרח לבטל מהם דין מיתה דעיר הנדחת, מ"מ לענין ממון לא הועילה התשובה, וכדין נכסי צדיקים שבתוכה שנאבדים.

והנה יש לחקור בדין איבוד ממון הצדיקים, אי הוי דין עונש עיר הנדחת על הצדיקים, והיינו שהצדיקים שבה שלא עבדו ע"ז, אין נענשין במיתה, אבל נענשין על ישיבתם שם באיבוד ממון, וכדלהלן. או דלמא, דאין איבוד ממון הצדיקים משום עונש להם, רק דמדין איבודה של עיר הנדחת הוא

דאיבוד ממון הצדיקים מגזירת הכתוב
דכל אשר בה, היינו שהוא מדיני העיר לאבד
כל שללה, ולא משום עונש להצדיקים על
ישיבתם שם.

אשר לפי"ז, לר"ש דמשום עונש הוא, א"כ
יש לתשובת הצדיקים להועיל להציל
ממונם מאיבוד, דלא גרעי מעיקר עונש עיר
הנדחת, דמהני תשובה וכמשנ"ת. אכן
לת"ק שהוא מדיני עיר הנדחת, ולא משום
עונש, הרי לא תועיל תשובת הצדיקים
להציל ממונם מאיבוד, דלעולם כל
שבעליהם מיושבי העיר, לא נפקי מכלל
שללה, וכמשנ"ת.

ומבואר א"כ דהמשך חכמה שכתב
דהועילה תשובת בני קרח להצילם מחיוב
מיתה דעיר הנדחת, אבל ממונם נאבד, כדין
ממון הצדיקים שבתוכה, והיינו דהגם
שכתב הרמב"ם דמועלת תשובה בזה, ולכך
הועילה תשובת בני קרח, [או משום דמהני
תשובה בדיני שמים], מ"מ אין מועלת
תשובה לענין אבוד הממון, נקט
כהאחרונים בדעת הרמב"ם דלא פסק
לטעמא דר"ש דהוא משום עונש, רק גזירת
הכתוב מדיני עיר הנדחת לאבד כל שללה.

(ז) מעלין בקדש בתשמישי מצוה

**את מחתות החטאים האלה בנפשתם
ועשו אתם רקעי פחים צפוי למזבח כי
הקריבום לפני ה' ויקדשו (יז, ג)**

במנחות צט, א יליף דינא דמעלין בקדש
דאמר קרא "את מחתות החטאים האלה
בנפשותם ועשו אותם רקועי פחים ציפוי
למזבח כי הקריבום לפני ה' ויקדשו ויהיו
לאות לבני ישראל" בתחילה תשמישי מזבח
ועכשיו גופו של מזבח.

בב"י יו"ד סי' רנט הביא מהמרדכי בשם
מהר"ם דדוקא גבי תשמיש קדושה אמרי'
מעלין בקודש ולא מורידין ולא לגבי
תשמישי מצוה, וכגון נר ומנורה של

אמרה תורה וכו'. והרי בעלמא היכא
דאיכא נפק"מ לא קיי"ל כר"ש דדריש
טעמא דקרא, והכא איכא נפק"מ מטעמא
דר"ש, בצדיק שאינו דר בעיר הנדחת ונפל
לו שם ממון בירושה וכדומה, דלר"ש
ניצולין הנכסים מאיבוד, משום דליכא
לטעמא דמי גרם להם שידורו בתוכה וכו',
ומשא"כ לרבנן דגזירת הכתוב הוא מכל
אשר בה גם ממון זה נאבד. וכיון דאיכא
נפקותא מטעם זה, א"כ איך פסק כר"ש
הא בעלמא לא קיי"ל כוותיה לדרוש טעמא
דקרא.

ובמנ"ח (מ' תסד אות כו) כי עוד נפק"מ
מטעמא דר"ש, לענין מלבושים, דאי טעמא
משום שהממון גרם להם שידורו בתוכה,
זה לא שייך במלבושים, דלא גרם להם, דכל
מקום שהוא הוא לבוש, ולא יאסרו
המלבושים, ומשא"כ לרבנן דהוא גזירת
הכתוב מכל אשר בה, א"כ גם המלבושים
בכלל.

עוד כי המנ"ח נפק"מ, לנכסי קטנים, דלא
שייך גביהו מי גרם שידורו וכו', דהם גרים
אגב אביהם, וגם אינם בני דעת, ולר"ש
אפשר דממונם פלט, ולת"ק דהוא גזיה"כ
ממונם אבד.

אמנם בערולי"ע עמד בביאור ד' הרמב"ם
שכתב דלכך נכסי הצדיקים שבתוכה אבד
הואיל וישבו שם, דהרמב"ם לא כר"ש כתב
לה, אלא ליתן טעם למה דמאבדין נכסי
צדיקים היושבים בה, ואילו נכסי אנשי
מדינה אחרת שבתוכה אין נאבדים משום
דממעטינן משללה ולא שלל עיר אחרת,
[ולא ס"ל לנפק"מ זו שכי' התוספות חדשים
דבאמת אף לרבנן אין נאבדים נכסים של
מי שאינו דר שם], וזהו שכתב דכיון שישבו
שם הם בכלל שללה, ומרבינן להו מכל אשר
בה. וכן נקט המנ"ח דהרמב"ם פסק כת"ק
ודלא כר"ש.

והנה לר"ש דאיבוד ממון הצדיקים מטעם
דמי גרם להם שידורו שם וכו', היינו דהוי
משום עונש על שדרו שם, אולם לת"ק

לגוף החפצא דמצוה, וכגון הציציות, וי"ל דלא אמרו הפוסקים דליכא משום מעלין בקדש בתשמישי מצוה, [ודלא כתשמישי קדושה], רק במשמישי המצוה, דבהא איירי דבריהם לענין נר או מנורה דביהכ"נ, שעניינם לסייע המתפללים קריאתם בסידור (עיי"ש בד' הש"ך בסו"ד), אבל לא אמרו כן לענין החפצא דמצוה, וכגון הציציות, דחלוקים הם בזה, ואית בהו משום מעלין בקדש ואין מורידין.

ונראה להוסיף ולומר בזה, דבהחפצא דמצוה אית ביה משום מעלין בקדש משום קדושת מעשה המצוה שבו, ולכך חלוק בזה, דדוקא גוף המצוה אית ביה משום מעלין בקדש, אבל תשמישי מצוה שאינם אלא משמישי המצוה, ואין להם עסק עם קדושת מעשה המצוה, לא נאמר בהם דינא דמעלין בקדש, ובזה הוא דחלוק תשמישי קדושה, וכגון מעיל הס"ת, שהתשמיש קדושה משמש להקדושה, היינו הס"ת, ולהכי אית ביה משום מעלין בקדש.

והנה עיקר מה שנתבאר דשייך לחלק בין תשמישי המצוה לגוף המצוה, נראה להוכיח כן מד' האחרונים לגבי תשמישי קדושה, דהנה היה מקום לפרש דדין מעלין בקדש דתשמישי קדושה הוא משום דטפל להקדושה ומקבל את דינו, ומתוך דבריהם מוכח דאינו כן, אלא הוא דין בפני"ע, דמלבד דין מעלין בקדש שנאמר בגוף הקדושה, איכא דין להתשמישין, מצד מה שהם משמישי הקדושה.

דהנה הט"ז או"ח סי' קנ"ד סק"ז כי לחדש דליכא משום מעלין בקדש ואין מורידין אלא כל זמן שראויה לקדושה גדולה, אבל אם אינה ראויה לזה רק לקדושה קלה, טפי עדיף שיעשו ממנה לכה"פ קדושה קלה ממה שתהיה פנויה ותגנו, וראייתו ממטפחות ס"ת שבלו שעושין מהן תכריכין למת וזו גניזתם, והרי בשעה שראויין למצותן ודאי אסור לעשות כן.

ביהכנ"ס, [ועי' דרכי משה שם], ופסק הש"ך (סקי"א) כוותיה.

והעירו להקשות בזה טובא, דהנה המג"א סי' ח סק"ו הביא מהשל"ה, ונהגו לעשות עטרה מחתיכת משי לסימן שאותן ציציות שלפניו שיהיו לעולם לפניו, כמ"ש קרש שזכה לינתן בצפון לעולם בצפון, והובא במשנ"ב סק"ט. וכן באליה רבא סי' יד סעיף יד כ' בשם הלחם חמודות וז"ל, שמעתי טעם על העטרה כדי שיהא היכר למקום המונח על הראש שלא להורידו פעם אחרת, דמעלין בקדש ואין מורידין, עכ"ל, הרי נקטו בזה דינא דמעלין בקדש ואין מורידין שייך גם בציצית, דלאו תשמיש קדושה היא, [וכן מבואר להדיא בשו"ת רב פעלים דלהלן, דפירש לד' השל"ה משום דינא דמעלין בקדש ואין מורידין. ועי' משנ"ת בזה לעיל פ' תרומה כו, כא].

וכן יש להקשות ממש"כ בארצות החיים (סי' טו לב הארץ סעיף א) והביאו במשנ"ב (סקי"א) דאין להתיר ציצית מטלית של גדול ולתנם בטלית של קטן, דחיובו רק מדרבנן. והיינו משום דינא דמעלין בקדש ואין מורידין, הרי נקטו דאף במצוה איתא לדין זה.

ובאמת בשו"ת רב פעלים (או"ח ח"ב סי' כ) כ' עפ"י ד' הש"ך שכתב שבדבר מצוה ליכא משום מעלין בקדש ואין מורידין, דלהכי מותר להתיר ציציות מטלית חדש וליתנם בטלית ישן, וכמבואר בשו"ע ריש סי' טו, ולא אמרינן דאותו הבגד החדש זכה בציצית ואין מורידין ליתנם בישן, כיון דליכא בתשמישי מצוה משום מעלין בקדש. והיינו לכאורה דלא כהפוסקים ליזהר בציצית משום מעלין בקדש, ואיהו גופיה הביא באותה התשובה ד' השל"ה דיש לעשות עטרה בטלית משום מעלין בקדש, ולא משמע דאתי בזה לחלוק על דבריהם. וצ"ע בכ"ז.

והנראה בס"ד דיש לחלק בזה בין תשמישי מצוה המשמשים למצוה, וכגון בגד הטלית,

נאה"י לחוד יש איסור, אלא ע"כ דה"ק כשם שאסור לומר הלכה זו אינה נאה כך אסור לומר הלכה זו נאה, דמתוך זה משמע שהלכות אחרות אינם נאים ח"ו, וא"כ למה אמר רש"י "פרשה זו יפה נדרשת".

וכי ד"ל, דכוונת רש"י דכאן דשאני הכא משאר מקומות שיש בהם ב' דרכים לפרש המקרא, האחד לפי פשוטו והשני לפי המדרש, אבל כאן אין כאן אלא דרך אחד דהמדרש הוא פשוטו, שאין כאן פשוטו, דאין שום פירוש על "ויקח" מה לקח לפי פשוטו, רק המדרש הוא יפה נדרש אפי' לפי פשוטו. עכ"ד.

(ב) והנה יש לברר בעיקר דבריו מה דנקט דיש איסור באמירת הלכה זו נאה, גם כשאנו אומר הלכה זו אינה נאה. הנה מקור הלכה זו בעירובין סד, א אמר ר"י אמר שמואל אפילו שכירו אפילו לקיטו נותן עירובו ודיו. א"ר נחמן כמה מעליא הא שמעתא. אמר רב יהודה אמר שמואל שתי רביעית יין אל יורה. א"ר נחמן לא מעליא הא שמעתא, דהא אנא כל כמה דלא שתינא רביעיתא דחמרא לא צילא דעתאי. א"ל רבא מ"ט אמר מר הכי [זו נאה וזו אינה נאה, רש"י], האמר רב אחא בר חנינא מאי דכתיב (משלי כט, ג) "ורועה זונות יאבד הו"י כל האומר שמועה זו נאה שמועה זו אינה נאה מאבד הונה של תורה [ופירש"י, רועה זונות - נוטריקון זו נאה, (וברש"י משלי שם, כ' שסיוע לדרש זה במקרא שאין זונות במקרא מלא אלא זה בלבד) וארענה ואעסוק בה כדי שתתקיים בידי. הונה - כבודה של תורה, וסופה להשתכח ממנו], א"ל הדרי בי [לא הוסיף עוד, רש"י].

ובגמרא לא נתפרש אם האיסור הוא גם באמירת שמועה זו נאה בלבד, אכן מפשטות הגמ' נראה דאסור, דאי האיסור דוקא באומר שמועה זו אינה נאה, הלא אסור לומר כן אף כשאנו מקדים שמועה זו נאה, [כן הוכיח באילה"ש עה"ת כאן], ודיוק הפסוק נמי משמע דהאיסור באמירת

ובאור שמח פ"ה מה' מזוזה ה"א תמה ע"ד ה"ט"ז, מהא דאיתא במנחות לב, א דס"ית שבלה אין עושין ממנו מזוזה לפי שאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה אע"פ שיגנו, ומוטב לגנוז מלהשתמש בו לקדושה קלה, ואיך כ' ה"ט"ז דכשאין ראוי להקדושה החמורה שרי ועדיף שישתמשו בו להקדושה הקלה.

וכי האו"ש ואבנ"ז (יו"ד סי' שעו אות יב) דחלוק בזה תשמישי קדושה כמטפחות ס"ית מגוף הקדושה כס"ית, דבגוף הקדושה קדושתו עליו לעולם, ואף כשאנו ראוי להקדושה, ודברי ה"ט"ז אמורים בתשמישי קדושה כמטפחות הס"ית, דיסוד קדושתו בהיותו משמש קדושה, ולכן כשאנו ראוי לשמש קדושה החמורה שרי להורידו לקדושה קלה.

אשר מוכח מדבריהם דדין מעלין בקדש דתשמישי הקדושה הוא משום עצמם מחמת היותם משמשים להקדושה, ולא דמשום טפילותם להקדושה מקבלים דין כמותו. וא"כ שפיר אית לן לחלק אף בחפצי מצוה בין תשמישי המצוה לגוף המצוה, ואף אי בגוף המצוה איכא משום מעלין בקדש, איכא למימר דאין דין התשמישים כמותה, וכמשנ"ת.

מהגאון בעל "גינת אגוז" שליט"א [השלמות פר' קרח]

(ח) אמירת "שמועה זו נאה"

ויקח קרח (טז, א)

וברש"י, פרשה זו יפה נדרשת במדרש רבי תנחומא.

(א) בס' דברי דוד לה"ט"ז, עמד בלשונו של רש"י "פרשה זו יפה נדרשת", ואלו דבריו, לכאורה קשה שיש איסור בלשון זה, שהרי אחז"ל שאסור לומר הלכה זו נאה הלכה זו אינה נאה, דאין לומר דדוקא תרוייהו יש איסור לומר, זה אינו, דהא "הלכה זו אינה

אינה נאה, רבותא איכא דאפי' אם אמר בתחילה שמועה זו נאה, דמשמע רק אינה נאה כזו, אפי' אסור. [ובזה כ' לבאר משי"כ משמו דשם דקריאת מסכת עדיות הוא בחירק, לשון עידית, וכפי שכי כמה פעמים הלכה כפלוני מדתנן בבחירתא כוותיה, אך כ' דרשי' קידושין נד, ב כ' "שכל דבריהם העידו מפי גדולים" והיינו עדיות בצירי]. ועי' עיני כל חי להגר' פלאגי כתובות פה, ב

וכ' התפארת ישראל להוכיח כדבריו, וכן הרשי"ש השיג ע"ד המהרש"א שכי' דזו נאה לבד ג"כ לא יאמר, דמצאנו אמוראי טובא דאמרי כמה מעליא הא שמעתא, כמו בשבועות מה, ב.

ונראה בזה ליישב קושייתם, דדוקא אמירת שמועה "זו" נאה, היינו זו ולא אחרת, באופן שמשמע שדוקא שמועה זו נאה, אך לא כל המשבח דבר שמועה הוא בכלל האיסור.

ויש להוסיף ולבאר בזה גם החילוק במשי"כ הרשי"ש ממה שאמרו כמה מעליא הא שמעתא להך דהכא, דהלשון "שמועה זו נאה" מתפרש כ'נתינת ציון' ו'הסכמה' לדברים, ובזה שייך החיסרון שבמשמעות הדברים שאלו שלא הוסכם עליהם עד כה ואלו שלאחר מכן, אינם בכלל המוסכמים אצלו. אבל הלשון "כמה מעליא הא שמעתא" הוא לשון של התפעלות, והתפעלות משמועה אחת אינה מכריחה שלא התפעל מהם אינם נכונות. וכן משמע בדברי המאירי שהענין הוא בהכרעת דברים.

ומה שאמר ר"נ בשמעתין כמה מעליא הא שמעתא, וא"ל רבא שאין לומר כן, העירני ידידי הרה"ג ר"צ כהן, דהנה יש להעיר טובא לפי ד' המהרש"א והט"ז דאין לומר שמועה זו נאה גם אינו מוסיף שמועה זו אינה נאה, אמאי לא א"ל רבא רק לאחר שאמר שמועה זו אינה נאה ממירא זו שלא לומר שמועה שזו נאה, ולא העיר כבר לאחר אמירתו הראשונה שמועה זו נאה. אלא ד"ל דבאמת דרק לאחר שאמר ר"נ על

שמועה זו נאה אינו תלוי אם מוסיף שמועה זו אינה נאה. וכ"כ מהרש"א בח"א דמשמע דזו נאה נמי לא יאמרו דבהכי איירי קרא דאייתי רועה זונות. [ונממה שפירש"י מ"יט אמר מר הכי - זו נאה וזו אינה נאה, אין להוכיח דהאיסור דזקא באופן זה, דבאמת רבא שאל את ר"נ על ב' האמירות, ויתבאר עוד להלן].

וכן בקיצור שלי'ה (דני"ג ע"ד) כ' בשם הגאון מוה"ר שמואל אב"ד דפירדא להזהיר את המוכרים עליות לתורה בביהכ"נ הנהגים לומר בפרשת עשרת הדברות וכיו"ב שפרשה זו נאה, שלא יכריזו כן, דמשמע דפרשה אחרת ח"ו אינה נאה.

וכן משמע בד' המאירי שפי' הענין וז"ל, אסור לאדם שיעשה עצמו מכריע בדברי תורה לומר זו הגונה וזו אינה הגונה, שמתוך כך ישפיל בהכרעתו את שאין הגונות בעיניו, ושמא טעה בעיונו וגרם לשכח הלכות גדולות, דרך צחות אמרו "רועה זונות יאבד הון" כל האומר שמועה זו נאה שמועה זו אינה נאה כאילו מאבד הונה של תורה, וענין המשל הוא שהנשים חין חלוק לבני אדם זו נאה לזה וזו נאה לזה, וכן השמועות אין ראוי לדחותן אלא להתיישב בטעמן וכשיענין בדבר ימצא הכל נאה ומתוקן. עכ"ל. משמעות דבריו דאין להעשות מכריע כלל בדברי תורה, והיינו גם לא באמירת שמועה זו נאה, דמכא מרגיל דרק מה שהוכרע אצלו כשמועה נאה יזכר אצלו, ולא כל שמועה שלמד.

[והנה בד' המאירי משמע דשייך ענין זה דבר בהכרעת הלכה, ולא בדרש הפסוקים, ולפי"ז לא יקשה על רש"י קושיית הט"ז במשי"כ פרשה זו יפה נדרשת במדרש רבי (תנחומא)]

ג) אמנם התפארת ישראל (בהקדמה למסכת עדיות) כתב בשם אביו, דאין האיסור אלא כשמסיים שמועה זו אינה נאה, והא דנקט שמועה זו נאה, אף דהאיסור דזקא משום אמירת שמועה זו

גמרא ואומר שהיא נאה או שהיא קשה, אין כוונתו לנתינת ציון לדברי הגמ' אלא איך הוא מבין ומקבל את הדברים, או שסגנון הסוגיא אהוב בעיניו, אבל אין בדבריו יחס להסכמה או אי הסכמה לסוגיית הגמ'.

עוד יצוין לדי' הנצי"ב במרומי שדה שכי' דדוקא האומר שמועה זו נאה וכוונתו לומר שהיא נאה להנאת האדם, על כך נאמר שהוא מאבד כבודה של תורה שאין לערב הנאות הגוף לתור, ולא נאמר בזה איסור לומר על דבר השמועה נכון נאה או שאינו נאה. עיי"ש.

ט) אמירת שמועה זו אינה נאה

ז) לענין אמירת שמועה זו אינה נאה, יל"ע האם גם הבא לחלוק על דבר שמועה ולדעתו אינה נכונה, יש לו לנהוג בדברים אלו, דאולי נאמר דגם הוא כן, משום דמ"מ אלו ואלו דברי אלקים חיים, [עי' עירובין יג, ב ורש"י כתובות נז, א ד"ה הא קמ"ל. ועי' מה שכתבו בזה הקדמונים עד איזה דור אמרו כן], או דנימא דרק מי שלא בא לחלוק, רק שלא מוטעם אצלו הדברים הוא בכלל האיסור שלא לומר שמועה זו אינה נאה.

אמנם הרש"ש כי' דדוקא במקום שאין חולק על דינו רק שאומר שזה הדין אינו נאות, אבל במקום שחולק מצאנו כמה פעמים שאמרו בלשן ניאוך כמו שאמר עולא בתענית ד, ב דר"ח כחומץ לשינים. וכי' דעפ"ז לא תיקשי קושיית תוס' מהא דר"נ גופיה ס"ל דאסור להורות אחר ששתה רביעית יין, ובאבת ר"נ לא פליג רק שאל שאינו מבין טעם הדבר. וכי' השפ"א. אכן מד' התוס' משמע דנקטו דאתי לחלוק ואפ"ה הוא בכלל שלא לומר שמועה זו אינה נאה.

שמועה אחרת לא מעליא הא שמעתא, התברר ונמצא דכוונת דברי ר"נ שאמר כמה מעליא הא שמעתא, היתה כנתינת הסכמה, ולשמעתא זו ולא אחרת, ועל זאת א"ל רבא מ"ט אמר הכי הא הוי בכלל אמירת שמועה זו נאה, כדפירש"י מ"ט אמר מר הכי - זו נאה וזו אינה נאה.

ד) הבן יהודע כתב לבאר לפי דרכו [כעין משנ"ת דאמירת שמועה זו נאה אסורה דוקא באופן שמשמע בזה גנות לדברים אחרים] שכי' לפרש מה שנאמר בזה, דחידושי תורה שמחדשים החכמים המה הונה של תורה, ומי שדרכו לגנות, לא יאמר המחדש בפניו חידושי תורה, שחושש פן יגנה אותם ומה לו בצרה הזאת, ונמצא זה מאבד מעצמו הונה של תורה אלו חידושי תורה, וכי' אך קשה אם אומר שמועה זו נאה אדרבה משבית, ואמאי נקיט זה בכלל מאבד, ולא עוד אלא פסוק רעה זונות לא נרמז בו אלא חלוקה של זו נאה. ונראה לי בס"ד, דזה האומר זו נאה ודאי לא על כל הלכה והלכה ששומע אומר כן, אלא בודאי יזדמן כמה הלכות שלא יאמר עליהם כלום, וכיון שרואים שזה דרכו לומר זו נאה, נמצא לפי זה רוב ההלכות שאין אומר עליהם כלום הרי מבזה אותם, ולכך הפסוק של רעה זונות באומר זו נאה לרבותא כי גם זה הוא בכלל מאבד הון. עכ"ד.

והנה לפי דבריו לא נאמר בזה איסור, ועכ"פ אין שייך הענין אלא בשמיעת חידושי תורה מחבירו, ולא שייך שאלת הטי"ז בד' רש"י שכי' פרשה זו יפה נדרשת.

ו) ובעיקר איסור זה שלא לומר שמועה זו נאה, באילה"ש כאן הביא שי' האחרונים בזה, וכי' בתו"ד די"ל שמוותר לומר דפירוש זה בדברי הגמ' נאה, כיון שלא מדבר על דברי הגמ' עצמה, אלא שהפירוש בגמ' נאה, עכ"ד.

עוד נראה לדון בזה, דאין שייך האיסור אלא במי שכוונתו שהוא בר הכי לומר אם דבר נאה או לא, אבל הלומד בזממנו סוגיית

פרס תיפול ביד רומי, אז קרה וקורה פה משהו כל הזמן מסביב לענין זה.

מאידך, רבים ששמעו את הדברים, דנו כדרכה של תורה, מי אמר שרומי זאת ארצות הברית? אז ראשית, רבינו יצחק אברבנאל מבאר ש'רומי' זהו תואר כולל לנוצרים, משום שרומא שבאיטליה היתה ועודנה מרכז האמונה שלהם, לכן הנוצרים כולם מתוארים בתואר רומי. היעב"ץ מחדד על פי דבריו שהתואר רומי ניתן **למדינה הגדולה והמרכזית** של המאמינים בדת שמקורה ברומא, בימינו = ארה"ב.

אבל הבה נחזק את הדברים ע"י שלשה ראיות עיקריות מדברי חז"ל. בגמרא ע"ז הנ"ל אמר ר' יוחנן שרומי **שתהיה קיימת בסמוך לזמן הגאולה יטבעה** יצא בכל העולם כולו. מסביר רש"י שישמעיה יצא, היינו שידעו ממנה בכל העולם, כמשמעות הפשוטה של המשפט בימינו, וכפי שאכן ארה"ב מגדירה את עצמה **כ'שוטר של העולם'**. אולם המהרש"א שם מבאר כך: 'יש לומר כפשוטו, **שמטבע שלה** יוצא בכל העולם כולו, שכן דרך המלכים שמטבע שלהם יוצא עד מקום ממשלתם'. איזה מטבע יוצא בכל העולם כולו? **הדולר**. בו נעשות רוב העיסקאות בעולם, והוא ניתן לפריטה בכל מקום בעולם, הרבה יותר לאין ערוך ממטבעות אחרים.

במקביל, במסכת גיטין דף פ, א. מוגדרת מלכות הרומיים כ'מלכות

יקרים מפז / גליון להחדרת והעמקת הבקשה והציפיה לגאולה השלימה.

פרשת קרח תשפ"ו גליון מס' 105

הרב פנחס זלצמן רא"כ ש"ס 'זרע שמשון' – באסטאן

(י) מה צריך לעשות עכשיו, אחרי הפסקת האש?

א-ל א-להי הרוחות לכל בשר האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצף (טז, כב).

ארשה לעצמי לחזור על מאמר מהעבר, אך עם הרבה תוספת נופך. לו יצוייר שרב בן דורנו היה אומר לפני כמה חודשים בדרשת שבת הגדול, איזו שהיא רבע מילה שיש בה משמעות שארה"ב תתקוף את איראן, אין צל של ספק שזה היה מקבל כותרת ראשית בעיתונות, הנה הרב פלוני אמר, ופלאי פלאות איך ידע, אין זאת כי אם רוח הקודש דיבר בו וכו'. אבל כאשר חז"ל הקדושים אומרים דברים ברורים שחור על גבי לבן ובכלל לא מצניעים זאת, אז קצת יותר קשה לנו לקבל את זה, אולי כי אין פה כתובת ברורה שאפשר ללכת לקבלת קהל אצלה או לצלם אותה לקופת העיר?

אז כפי שכבר כתבנו רבות בעבר, הן במאמר הנקרא 'חז"ל עדיף מנביא', והן משך תקופה ארוכה בגליונות אלו, חז"ל הקדושים אומרים במפורש ביומא י, א. שבשלב מסוים זה יקרה, 'עתידה פרס שתיפול ביד רומי', וכדברי התוס' במסכת עבודה זרה ב, ב, **בסמוך לביאת המשיח**

ותוכל לומר יומו של הקדוש ברוך הוא אלף שנה. וכשעשה אדם תשובה הטה ה' הכוונה לזכות שהוא יומו של הקדוש ברוך הוא". כלומר שדבריו של הקב"ה, יכולים להתקיים בכל מיני אופנים ופרשנויות, כך ש'נפילה' יכולה להיות ברמה של כיבוש והשתלטות מוחלטת, אך היא יכולה להיות גם ברמה נמוכה יותר. והבה לא נשכח, שמבחינה צבאית יש פה נפילה כמעט מוחלטת, איראן יצאה מהאירוע הזה 'עם הידים על הראש' תוך שהיא מפסידה בבירור את כל נכסיה האסטרטגיים.

ולפי דרכינו להסמיק את המציאות בגימטריאות, אז הנה לשון חז"ל המדויקת: **'עתידה פרס שתיפול ביד רומי'**, עולה בדיוק: **'זה תקיפת טראמפ גרעין איראן'**. ואוסיף לציין לדבר נפלא שהפנה אותי אליו הרב ישכר ברוך גולדנטל שליט"א על הפסוק בישעיה לב, יט. **'וּבְשִׁפְלָה תִשְׁפַּל הָעִיר'**, שפירש רש"י ע"פ התרגום יונתן לשם 'ובשפלה שנפלו ישראל עד עתה, תשפל העיר מטרופולין של פרס'. וגם פה נסמיק לפי דרכינו, תיבת **'עיר' עולה 'טהראן' (עם האותיות)**.

נוסיף עוד את דברי חז"ל בשיר השירים רבה פרשה ח: **'תני רשב"י אם ראית סוס פרסי קשור בקברי ארץ ישראל צפה לרגליו של משיח'**. כלומר אם תראה כלי נשק של פרס בארץ ישראל, צפה לרגלו של משיח. זה מתחיל עם מחבלי החיזבאללה

שאינה הוגנת'. מבארת הגמרא שהיא נקראת כך כי **'אין לה לא כתב ולא לשון'**. התוסי' ישנים ביבמות צא, ב. מבארים שודאי בני רומי מדברים, אבל שפתם אינה שלהם, אלא היא **לקוחה מעמים אחרים**. אז בבקשה, רוסי מדבר ברוסית, צרפתי בצרפתית, ספרדי בספרדית, אבל **האם מישו מכיר את השפה האמריקאית?** אמריקאי אינו מדבר באמריקאית, הוא מדבר באנגלית. שפה שכשמה לקוחה במוצהר מאנגליה (ומורכבת מצירוף של ארבע שפות). המסקנה היא: מלכות רומי שטבעה ומטבעה יוצא בכל העולם ואין לה שפה משל עצמה = **ארה"ב של ימינו**.

נוסיף עוד. במגילה ו,ב. נאמר גבי כרך גדול של רומי **'והנולד בה אף על פי שאינו דר בה, נוטל פרס מבית המלך'**. המדינה היחידה שילידיה מקבלים קצבה גם אם אינם תושבים, זוהי ארצות הברית של ימינו.

והנה כעת בהפסקת האש, רבים שואלים האם לזה הכוונה 'שתיפול'. אכן לכל דבר בלשון חז"ל יש כמה משמעויות, נקדים את דברי רבינו בעל אור החיים הקדוש לפרשת שלח (יד, כט): **'וואולי כי גם ה' אמר דבריו שקולין כמנהגו שאומר דברים סובלים שתי דרכים, אם זכו יהיה לטובה לא זכו וכו'.** וכן תמצא כשאמר לאדם (בראשית ב) ביום אכלך ממנו מות תמות, הזכיר יום סתם, תוכל לומר יומו של אדם,

לשכנו תדרשו ובאת שמה, עד שנתעורר דוד לדבר מימים רבים ולזמן ארוך, שנאמר (ש"ב ז, א-ב) 'ויהי כי ישב המלך בביתו וה' הניח לו מסביב מכל אויביו ויאמר המלך אל נתן הנביא אנכי יושב בבית ארזים וארון האלקים יושב בתוך היריעה'. והנה דוד מנעו השם יתברך מפני שאמר (דה"י א כב, ח) 'כי דמים רבים שפכת ארצה לפני', ונתאחר עוד הבנין עד מלוך שלמה. ואילו היו ישראל חפצים בדבר ונתעוררו בו מתחלה היה נעשה בימי אחד מהשופטים או בימי שאול, או גם בימי דוד, כי אם שבטי ישראל היו מתעוררים בדבר לא היה הוא הבונה אבל ישראל הם היו הבונים. אבל כאשר העם לא השגיו, ודוד הוא המשגיח והמתעורר והוא אשר הכין הכל היה הוא הבונה, והוא איש משפט ומחזיק במדת הדין ולא הוכשר בבית הרחמים, **ועל כן נתאחר הבנין כל ימי דוד בפשיעת ישראל, ועל כן היה הקצף עליהם.** ועל כן היה המקום אשר יבחר ה' לשום שמו שם נודע בענשם ובמגפתם. והכתוב ירמוז כל זה, שנאמר (ש"ב ז, ו-ז) 'כי לא ישבתי בבית למיום העלותי את בני ישראל ממצרים ועד היום הזה ואהיה מתהלך וגוי בכל אשר התהלכתי בכל בני ישראל הדבר דברתי את אחד שבטי ישראל אשר צויתי לרעות את עמי את ישראל לאמר למה לא בניתם לי בית ארזים'. הרי יאשים הכתוב, כי השכינה מתהלכת בכל ישראל מאהל אל אהל וממשכן אל

שפרס חימשה אותם משך עשרות שנים, ממשיך עם מחבלי החמאס שבעשרת השנים האחרונות התחילו להיות גם הם ממומנים ע"י פרס (למרות שהחמאס הם סונים והאיראנים שיעים, והשנאה ביניהם גדולה מאד, אבל בכדי להלחם עם ישראל עשו רשעים אלו שלום ביניהם), עד שבשנתיים האחרונות אנחנו כבר רואים כלי נשק פרסיים שנשלחים ישירות משם לכאן בדמות טילים וכטבמ"ים.

אבל הנה כבר עברה שנה מאז תקיפת ארה"ב את גרעין איראן, ואנחנו עדיין בתוך האירוע. והשבוע אפילו חווינו יום של כאילו מלחמה ושוב הפסקת אש, אז מה התכלס'? כותב הרמב"ן בפרשתינו שדרכם של הצדיקים שהם נוטלים את החטא מהרבים ומעבירים אותו אל היחיד שחטא, על פי זה הוא מבאר את הפסוק 'האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצוף', והוא מסביר שזה גם מה שהיה אצל דוד המלך בַּדָּבָר שהיה בימיו, שנטל את החטא מהכלל והעמיסו על שכמו. וכאן עובר הרמב"ן להאריך בנושא שאינו קשור כלל לפרשה, בהקדם שאלה על מה יצא הקצף על ישראל בימי דוד, והוא עונה במילים הבאות: "ואני אומר בדרך סברא, **שהיה עונש על ישראל בהתאחר בנין בית הבחירה,** שהיה הארון הולך מאהל אל אהל כגר בארץ **ואין השבטים מתעוררים לאמר נדרוש את ה' ונבנה הבית לשמו,** כענין שנאמר (דברים יב, ה)

ישראל, ובתקופה מאוד דומה לתקופת דוד המלך, גרים בארץ ישראל, יש תורה ותפלה וחסד וכו', וקהילות ומוסדות והכל, אבל דבר אחד אין, 'בית המקדש'. ואנחנו לא תובעים את בנין בית המקדש, אלא רק את החזרה לשגרה. האם לא הגיע הזמן שבמקום לבקש את השגרה הברוכה, ואת החיים הטובים, נבקש את מה שהרבש"ע רוצה שנבקש, והוא כותב לנו במפורש ע"י הנביאים שזה מה שאנחנו צריכים לעשות בדיוק בנקודת הזמן הזו.

אותם חז"ל שראו הכל, אומרים לנו מה אנחנו כן צריכים לעשות בסוף הימים כדי לצאת מהגלות. על הפסוק בהושע פרק ג': "אחר ישובו בני ישראל וביקשו את ד' א-להיהם ואת דויד מלכם ופחדו אל ה' ואל טובו באחרית הימים". מביאים חז"ל את דברי רשב"י שעם ישראל מאס בשלשה דברים בימי רחבעם, במלכות שמים במלכות בית דוד ובניין בית המקדש, ועל זה "אמר רבי שמעון בן מנסיא: **אין מראים סימן גאולה לישראל עד שיחזרו ויבקשו שלשתן**". זה לא איזה יוורט יפה של איזה דרשן בן דורנו, זה דברי חז"ל אמיתיים בתכלית.

אז אין מה לעשות. התפקיד שלנו זה פשוט לא להתבלבל, לא לבקש רק את השגרה שכל תקופה מופרעת שוב עם סיפור חדש, אלא לפתוח את הפה ולבקש את הדבר האמיתי. יכול להיות שבתחילה זה יראה לך

משכן ולא היה אחד בכל שופטי ישראל הרועים אותם מתעורר בדבר. ואמר הכתוב עוד, כי גם השם רחק מהם ולא דבר לאחד מכולם לבנות הבית, רק עתה שנתעוררת הטיבות כי היה עם לבבך, ואצוה עתה לבנותו על יד שלמה בנך שיהיה איש שלום".

מבאר איפה רבנו הרמב"ן, כי היה כעס גדול על ישראל, **למה לאף אחד לא איכפת שלי אין בית?** איך זה יתכן שחולפת עוד שנה ועוד שנה שאתם בארץ ישראל, ואתם נבנים ומשתרשים בארץ ישראל, ולאף אחד לא בוער לבנות את בית המקדש? ועד שמישהו כבר כן מתעורר לזה, זה דוד המלך שהוא לא יכל לבנות כי שפך דמים, וזה מה שגרם לכעס גדול על עם ישראל.

נשים לב, מדובר בזמנו של דוד המלך נעים זמירות ישראל, יש משכן בנוב וגבעון, יש קרבן תמיד וקטורת, קרבן פסח וכמעט הכל, רק ביהמ"ק אין. ואלפים מישראל נופלים ומתים ר"ל, למה? כי לא **תבעו** את בנין ביהמ"ק. אז מה נאמר ומה נדבר, אנחנו השפלים והנדכאים העומדים כבר אחרי 1958 שנים מחורבן בית א-להינו, אין ביהמ"ק אין קרבנות אין קטורת ואין כלום, אלף תשע מאות חמישים ושמונה שנה שקודשא בריך הוא לא אכל ('כביכול') קרבן תמיד, ולא קטורת ומנחה, אין לו בית להשפיע את השפע שהוא רוצה לתת לכלל ישראל. אז הנה ברוך ה' אנחנו בארץ

גיוס טוב ובלי מכסות וסנקציות,
אלא בעיקר בעיקר אנחנו רוצים,
לבוא אל אבא הביתה, להתכנס
כולנו בבית מקדשינו ותפארתינו,
לעלות ולראות את פני ה' א-להי
ישראל בהר הקודש בירושלים. נפתח
את הפה שלנו ונבקש בפה מלא מבלי
להתבלבל, את מה שהרבש"ע רוצה
שנבקש, את הפתרון האחד והיחיד:
**מלכות שמים מלכות בית דוד ובניין
בית המקדש.**

להצטרפות לקבלת הגליון במייל, להארות והערות:
p0504102192@gmail.com

מוזר, מה זה הדברים האלו בדיוק?
ומה זה קשור אלי? והרי אנחנו לא
שייכים לקהילה כזו או אחרת? אבל
אין ספק שתתחבר, **כי הנביא אומר
שזה יקרה, אז זה יקרה.** אין שום
פתרון אחר, כי אם "אחר ישובו בני
ישראל וביקשו את ד' א-להיהם ואת
דויד מלכם ופחדו אל ה' ואל טובו
באחרית הימים". אז תכלס' הגיע
הזמן להפנים, שהפתרון האמיתי זה
לא רק לחסום כבישים וצבע שחור,
וגם לא בחירות שאחריהם **אולי**
תוקם ממשלה **שאוּלי** לא תפגע
בלומדי התורה **ואולי** תחוקק חוק

~~~~~
"נחשבה" – הגאון מורנו רבי יחיאל הלוי נוביק שליט"א ר"ב "דעת יוסף" אשדוד

בס"ד נחשבה קורח תשפ"ו

אוי לרשע ואוי לשכינו – שתצילני משכן רע

וַיִּדְבֹּר אֶל הָעֵדָה לֵאמֹר סוּרוּ נָא מֵעַל אֶהְיִי הָאֲנָשִׁים הָרָשָׁעִים הָאֵלֶּה וְאֵל תִּגְעֻ בְּכָל אֲשֶׁר
לָהֶם פֶּן תִּסָּפּוּ בְּכָל חַטָּאתָם. וְצִרִיךְ לַהֲבִין מְדוּעַ נֶאֱסַר עֲלֵיהֶם לַגָּעַת בְּכָל אֲשֶׁר לָהֶם.

וכתב על זה הרמב"ן, ויזהירם שלא יגעו להציל מממונם דבר ולקחת להם, כי חרם הוא.
ובשם האבן עזרא כתב, שאם באו להציל מממונם ירדו שאול כמו הם, והרמב"ן דימה זאת
למה שכתוב באשת לוט, ותבט אשתו מאחריו ותהי נציב מלח (בראשית יט כו), כאשר
הזכרתי בטעמו שם (בפסוק יז). ועי' ברמב"ן שם בראשית דברים נפלאים, שישנן תופעות
שיכולות להזיק בראיה.

ובאבודרהם בתפלת שחרית על מה שאומרים בסוף ברכות השחר, יהי רצון שתצילני
משכן רע, כתב, כדי שלא נלקח עמו, והביא על זה מה שאמרו חז"ל אוי לרשע ואוי
לשכינו, והביא עוד פסוק זה, סוּרוּ נָא מֵעַל אֶהְיִי הָאֲנָשִׁים הָרָשָׁעִים הָאֵלֶּה וְאֵל תִּגְעֻ בְּכָל
אֲשֶׁר לָהֶם פֶּן תִּסָּפּוּ בְּכָל חַטָּאתָם.

ונראה להתעורר מעט להבין הדברים, שבמחלוקת מעין זו, של קרח ועדתו, אסור לו לאדם
להיות קשור לקורח בשום צורה ואופן, ועד כדי כך שאפילו לא לקחת מאומה מכל אשר
לו, וכל זה משום שעלינו להיות כל כך רחוקים מקורח, שכל קשר ולו הקלוש ביותר לקורח
עלול לשבש ולגרום לרפיון באמונה.

והנה נראה שהמחלוקת של קורח לא היתה הגיונית כלל, כי מצד ההגיון בודאי היו מכירים שמשא אמת ותורתו אמת, אלא שהיתה מעורבת בליצנות, וזה טבעה של ליצנות שדוחה מאה תוכחות ותוכחות, דו"ק ותשכח.

ושנינו בפרקי אבות איזוהי מחלוקת שלא לשם שמים, מחלוקת קורח וכל עדתו. ויש להבין מה הפירוש מחלוקת שלא לשם שמים, ונראה דהיינו שהמחלוקת לא נובעת מבקשת האמת, כאשר מצינו במחלוקת הלל ושמאי, ששם כל אחד ביקש לדעת האמת, ורק בגלל זה נחלקו, כדי לברר את האמת כאשר היא, וזו דוגמא של מחלוקת לשם שמים. ולכן אמרו חכמינו במסכת יבמות פרק ראשון על מחלוקתם, אלו ואלו דברי אלקים חיים. אולם במחלוקת קרח ועדתו, לא האמת היתה המבוקשת, אלא הרצון ח"ו לדבר במשה רבינו אדון הנביאים רח"ל.

והנה אם היה קורח מעוניין באמת להבין את תורת משה, והרי הוא היה פיקח ובודאי תלמיד חכם מופלג, יכול היה בעצמו לשאול כל קושיותיו למשה רבינו שעמד אכן לענות לכל הדבר הקשה. אולם זה הדבר, שקורח לא היה רוצה לדעת שום תשובה ונימוק מדוע משה רבינו אומר כך וכך, רק לנסות להגיע למסקנא שמשא רבינו אינו צודק, ואם היה מקבל תשובה הגונה ממשא רבינו, אזי היה מחפש מיד קושיות אחרות, וכאילו הוא סימן לעצמו את המטרה מראש, וזה מה שכל כך גרוע במחלוקת זו, עד שצריך להתרחק ממנה, וכל זאת כדי שלא להידבק מאוירת הליצנות והקרירות חס ושלום.

ונראה שעד היום הזה אנו מזכירים ומדגישים ההתרחקות מקורח ועדתו, כדי להראות כמה צריך להתרחק מהליצנות שדוחה מאה תוכחות, והיינו מאה ראיות חזקות, ולכן המנהג לרקוד בשמחת תורה ולהכריז משה אמת ותורתו אמת, וכל זה כדי לסמל התרחקות זו.

והנה מבואר בחז"ל שקורח הקשה שתי קושיות על משה רבינו, האחת מבית מלא ספרים אי חייב במזוזה או לא, והשנית מטלית שכולה תכלת אי חייבת בציצית או לא. ורש"י הביא שקורח הלביש את המאתים וחמישים איש בטליתות של תכלת. ולכאורה קשה מדוע היה צריך קורח לטרוח כל כך, לייצר מאתים וחמישים טליתות שכולן תכלת, הרי יכול היה פשוט לבוא בעצמו אל משה רבינו ולשאול את הקושיא. אמנם הוא אשר דיברנו, אין כאן הגיון כי אם ליצנות, וכך עושים ליצנות, מייצרים מצגת וכדומה.

והנה אנחנו אומרים בכל יום ויום, ויציב ונכון וקיים וישר וכו' וכו' על אבותינו ועלינו על בנינו ועל דורותינו ועל כל דורות זרע ישראל עבדיך. ונראה לבאר שמחמת שהזכרנו בקריאת שמע פרשיות מזוזה וציצית, על כן יש בנותן ענין לגלות דעתינו, שאנו מקבלים דברי התורה עלינו לעולם ועד, ואפילו בט"ו מלשונות של קיום, ויציב ונכון וקיים וישר וכו'. כי אין אנו עוזי פנים וקשי עורף כקורח ועדתו. ובהמשך גם כן אנו מפטירין

ואומרים, אשרי איש שישמע למצוותיך ותורתך ודברך ישים על לבו. ויגעת ומצאת תאמין, ומי שיתגע יבין כמה שפיקודי השם ישרים משמחי לב.

והנה עם ישראל בכל מקומות מושבותיהם עוברים ימים קשים, אמנם מלאים זיו ומפיקים נוגה האמונה לעם סגולה, נאה זיום בכל העולם. אך דא עקא, שאנו עלולים לתת מבטחינו בבשר ודם, וזו סכנה לכלל ישראל ח"ו, וצריך להיבדל מההשקפה ההמונית, ולהבין עד כמה אנו זקוקים לנסים של העושה נפלאות גדולות לבדו כי לעולם חסדו.

ויש להתעורר ולהתבונן ולדעת כי הקדוש ברוך הוא כביכול מלמדינו מתוך מדת הדין והרחמים, כיצד לבקש אמונה בכל מצב. והנה למדנו לדעת, שלפעמים השכנים של מקום הפגיעה נפגעים גם הם רחמ"ל בצורה זו או אחרת... והמבין יבין כמה יש להתעורר מזה להתרחק מכל קשר להשקפות חיצוניות...

והמקום ירחם על עם ישראל בכל מקום שהם ויוציאם מצרה לרוחה מאפילה לאורה ומשעבוד לגאולה השתא בעגלא ובזמן קריב. אמן אמן.

"חפירות מסתוריות"

דרמה מדהימה ביותר!

פרק כ"ז – כ"ז

תקציר (ח"ג)

הרב כהן מאד מתלבט בכנות כוונותיו של נער פחות מגיל 13 מה כבר יכול אחד בגילו להחליט על כל עתידו? הוא גם חושש שמשמש כפיתיון של הדומיניקנים שכבר מזמן שמו עליו עין, בפרט שכנו שהוא כומר חשוך שונא ישראל שמתאנה לו על כך צעד ושעל,

בתחילה הוא דוחה אותו בשבוע ימים כדי לראות אם הוא רציני בכל בכוונותיו, הרבה אנשים נרתעים כשרואים שדוחים אותם בלך ושוב, אבל מריאן לא נרתע, הוא נשאר אצל דודתו של יוליאן כשרואה הרב כהן שמריאן לא נרתע הוא נלחץ האם כוונתו נכונה או אולי אדרבה הוא שליח של הכמרים להכשיל אותו. לפיכך הוא מנסה להרתיע אותו מלדבוק בדת היהודית, הא מסביר לו בצורה יפה כי אין צורך להתגייר

כדי לזכות לחיי עולם הבא, די לדבוק בז' מצוות שחייבים בה בני נח כדי להגיע לחיי העולם הבא.

מריאן מאד נפגע מהיחס של הרב, הוא לא מבין מפני מה הרב לא קופץ על המציאה הזו שיש גוי שמבקש לחסות תחת כנפי השכינה, הרב מנסה להסביר לו כי הפעולה הזו היא מסוכנת ולא תביא ברכה לאיש, אבל מריאן יוצא מהבית של הרב תוך מענה מחוצף לרב.

הרב מתלבט אולי כוונתו טובה ואסור לדחות אותו לחלוטין, הוא קם ורץ אחריו כשעדיין הוא במפתן בית וקורא לו להיכנס מחדש הוא מבהיר לו כי הוא מנוע מלגייר בשל השכן המושחת שצופה כל הזמן לעבר ביתו עם משקפת גדולה, הוא כבר התאנה לו פעם אחת וכתוצאה מהעלילה הושם בכלא לתקופה וכמעט שכל רכושו הוחרם, בעמל רב הצליח להימלט מציפורני הכומר המרושע, גם עתה כשהתחיל לבקר אצלו הוא לא פוסק מלעקוב אחריו. עצתו שיסע לחברו שמכהן כרבה של העיר טשקנט שבחבל אוזבקיסטן הוא הרבה יותר משוחרר מרדיפת הדומיניקנים המרושעים, הא גם אב"ד לגיורים ויש לו הרכב שיכול לגייר, יש לו כבר באמתחתו 5 גיורים.

מריאן מתנצל על כל היחס החצוף שלו ומבקש שהרב יתן לו הדרכה מלאה איך יגיע למקום. מתברר כי להגיע למקום ההוא צריכים רכבים טובים וחזקים שיצלחו לעבור מסלול ענק עד ליבשת אסיה. מריאן מוכן לכל התנאים, הרב מצייד אותו במכתב סתרים כדי להבהיר את כל הנקודות ואת החששות שיש לו כלפי הגיור של מריאן.

המשך (ד') יבוא בלי נדר בשבוע הבא.

[illegible]

פרק כ"ז

העיר דיסלדורף יפה הייתה עד מאד, היא נמנתה בין הערים היפות ביותר בגרמניה, לפני תקופת "ימי הביניים" שימשה כעיר שופעת תורה, רבות היו הישיבות שהיו בתחומה, היא שימשה כעיר ואם בישראל והיוותה סמל להרבצת תורה.

אלא שהכל השתנה לפתע, עקב המינוי החדש למשרת "דער בירגערמייסטער" (ראש האזרחים כעין ראש עירייה) אותה מילא הדוכס והרצוג ביטר פון שוורצן שעלה לגדולה לאחר מלחמה עקובה מדם שניהל מול מתנגדיו שהיו משוכנעים שאיננו מתאים למשרה כה מוכבדת, בשל אופקים צרים ואכזריות שליוותה אותו על כל צעד ושעל כשניסה לגבור על שונאיו.

עד לעלותו היו כל הדוכסים שקדמו לאותו עוכר ישראל אנשים עם אופקים רחבים, הם ראו את תועלת העיר ומי הם התורמים לפיתוח העיר, הם היו משוכנעים שליהודים יש יד גדולה בפיתוח כלכלת העיר. אך ברגע שגבר ההרצוג החדש על כל מתנגדיו הייתה רעידת אדמה, המושל נבחר ברוב דחוק ביותר, רק שניים הכריעו את הכף לטובתו, אבל הוא היה משוכנע שכל אזרחי העיר בחרו עבורו.

מאותו רגע השתנה מצבה של הקהילה מן הקצה אל הקצה, הקהילה היהודית נרדפה עתה על צווארה, על ידי ההרצוג החדש שהכריז על עצמו בלא בושה שהוא ממשיכו של המן האגני, אם היה כוח בידו לבצע את כל מזימותיו, הייתה השואה מגיעה מאות שנים לפני התרחשותה, הוא היה **עמלקי** במלוא מובן המילה, אבל הוא לא היה כוח מרכזי כהקיסר הידוע פון ביסמרק האגדי שמשל מאות שנים לאחר מיכן בפרוסיה ולאחר מיכן השתלט גם על כל גרמניה.

אוטו אדוארד לאופולד פון ביסמרק היה קיסר חזק ביותר שלא היה דוגמתו בין כל קיסרי גרמניה היו שהשוו אותו לקיסרי רומי ששלטו על כל העולם כולו. הכוח העצום שלו היה בחוכמתו לאגד את כל הממלכות הזעירות שהיו שרשרת נסיכויות זעירות ולעשותם לעוצמה אדירה שהפכה למעצמת על שקיבלה את השם גרמניה, הוא היה היחיד שהצליח לאגד אותם לארץ אחת גדולה שהחלה להראות לעולם את כוחה.

בספרי ההיסטוריה נכתב עליו בתמצית: אוטו אדוארד לאופולד פון ביסמרק-שנהאוזן נודע בכינוי "קנצלר הברזל" הוא היה הקנצלר של פרוסיה ולאחר מכן הקנצלר הראשון של הקיסרות הגרמנית, הוא היה האדם המרכזי שעמד מאחורי איחוד גרמניה ב-1871. ונחשב לאחד המדינאים החשובים בכל הזמנים.

ההרצוג ביטר פון שוורצן שקדם לו מאות שנים היה אמנם גדול בשאיפותיו הגרנדיוזיות (המפוארות) תמיד חשב להשתלט על כל שטחי גרמניה העצומים וליהפך לקנצלר (קיסר) על כל שטחי גרמניה ופרוסיה, אבל בפועל היה כוחו חלש והצטמצם לעיר מגוריו ותו לא, אך שם היה בעל כוח הרסני מאד, הוא שנא את היהודים שנאה תהומית ואם היה יכול לבצע בהם את גזירות המן הלכה למעשה היה מבצעם בשמחה, אך לכל הפחות הצליח לבצע גזירת גירוש מכל שטחי עירו, היהודים קיבלו צווי גירוש אכזריים, ליטול מעט מטלטלים ולצאת לחפש לעצמם מקום אחר להתיישב בו, הגזירה נחתה עליהם בפתאומיות ולא הספיקו להתארגן כדי למנוע את הגזירה.

למעלה מעשרת אלפי משפחות עזבו את המקום שהיה ביתם מאות שנים, הם התפזרו בעשרות קהילות שקלטו אותם, המשבר היה עצום כאשר לא מצאו מנוח לכף רגלם, אך לאחר זמן מצאו מיקום בעיר ברן שקלטה למעלה מששים אחוז מהקהילה.

קרוב לחמישים שנים חלפו עד שהתחלף שילטון הרשע שהאריך ימים עד הגיעו לשנת המאה, דומה שרעתו הוסיפה לו אורך חיים, אבל לא לעולם חוסן, לבסוף התמוטט הרשע ולאחר מחלה קצרה התפגר, עתה נאלצו לחפש לו מחליף בשל היותו חשוד בנים, דעת רוב הנסיכים שהיו אחראים למינוי מושל תחתיו להמליך בפה מלא על אחיינו לפרד פון בערן אוקס שהיה בעל לב טוב יחסית בעל אופק מדיני רחב יותר כמושל תחתיו,

עלותו היווה שינוי משמעותי בכל התפתחות העיר, לפרד פון בערן אוקס קלט את החורבן הגדול שהסב הגירוש לכלכלת העיר, היהודים תרמו רבות לכלכלה ופיתחו את העיר מאד, אך מרגע שעזבו את העיר הוזנחה העיר כליל ושקעה לשפל כלכלי מוחלט.

הגירוש מוטט את הכלכלה והביא את המקום היפה לידי עוני ומחסור, ביטר פון שוורצן שהיה אנטישמי מובהק לא היה מוכן לשנות את דעתו למרות כל ההפסדים, אך אחיינו לפרד פון בערן אוקס לא היה נגוע בדעותיו האנטישמיות, הוא קלט את גודל הטעות והחליט שנים רבות לפני שעלה לשלטון שאם יירש את דודו ישנה את המצב, כשהגיע לשלטון העביר מידית חוק בפרלמנט, לחדש את ויזת השהיה של היהודים.

הבשורה הטובה הגיע אל צאצאי המגורשים (רוב המבוגרים נפטרו בגלות, רק שרידים מועטים נשארו עוד בחיים, היו אלו הנערים והתינוקות שזכו לשוב, הם זכרו את עירם היפה והתגעגעו אליה ולכן חזרו אליה בשמחה) אך הם לא דמו לקודמיהם, התורה כבר לא הייתה בראש מעייניהם, רובם היו אנשי עסקים שאמנם שמרו את חוקי התורה בלי לשנות תג, אבל לא ראו בלימוד התורה את פסגת השאיפות.

הם אמנם רצו ישיבות ובנו אף שתי ישיבות חדשות, אבל התלמידים היו כאלו שחשבו ללמוד עד לנישואיהם ומיד לאחר מיכן ללכת לעבוד כדי להתפרנס, הם דגלו באסכולה שהתפשטה לאחר מיכן במותג- "תורה עם דרך ארץ" כשאלו הפנים כבר לא נמשכו למקום טובי הבחורים שעוד חיו בגרמניה, הם העדיפו לנדוד אל הישיבות הגדולות שבלובלין קרקא וורשה, שם כיהנו גדולי ישראל שהיו ענקי הרוח, גם טובי הבחורים שחיו בדיסלדורף העדיפו לנדוד למקומות של תורה ולא ללמוד בישיבות המקומיות.

כל האווירה של העיר השתנתה מן הקצה אל הקצה, אם בעבר היו פרנסי הקהילה תלמידי חכמים מובהקים עד שהיו שרצו לומר על חלקם שראויים הם לכהן בעצמם כרבני העיר. אך איש מהם לא רצה לעשות את משרתו קרדום לחפור בו, הם העדיפו שמעליהם יהיו גדולי תורה ויראי שמים מופלגים שכיהנו בכל מיני מקומות, כשהם מכפיפים עצמם לחלוטין לדעת תורתם.

כל זה היה קודם היציאה לגלות כשדעת התורה שלטה ברמה, אך לאחר יובל שנים השתנתה המפה לחלוטין, הדור הצעיר לא הכיר את יוסף המשביר, הם לא ראו איך נהגו הפרנסים בעבר וגם לא ידעו את כוח הרבנים שכיהנו בעבר, כאשר על פיהם יישק כל דבר.

הדור הצעיר כבר השיל מעליו הרבה הנהגות יפות שאימצו הפרנסים בעבר, כך לא ראו במינוי לראש הקהל אדם משכמו ומעלה שכולם מסתכלים עליו בהערצה. גם להם יש אדם משכמו ומעלה אבל משהו אחר בכלל, מי היה אותו "גברא רבה" שזכה לעלות לגדולה, ר' נחמן יוסף אייזנשטארק האם אכן היה התואר מוצדק?.

הבה נשמע ונראה מה כתבו עליו אנשי העיר עצמה, היה בהם מותחי ביקורת לשלילה ולחיוב הדברים נכתבו בסרקזם מושחז.

"ידידנו איננו מוכר כתלמיד חכם גדול, די לו שמבין מלמעלה את השיעור ששומע ואף יודע לשכחו למחרת בשלימות! אבל... בעסקנות הוא "מחריפי הדור" הוא יודע לגלגל מערכות שלימות של פוליטיקה וד"ל".

בכך קנה נחמן יוסף אייזנשטארק את עולמו וסחרחר את האנשים בחריפות שכלו, כספו וזהבו אף הם תרמו למרפקיו, כך כבש את פסגת אשורו כ"ראש הקהל" וכל העם אמר אחריו "מקודש מקודש".

מרגע שנכנס אותו פרנס לתפקיד פרנס הקהל קבע פרמטרים חדשים לפרנסות:

"על פרנס להיות חריף ובקי בהוויות העולם, אם יודע הוא ללמוד זו גם מעלה, אבל אינה מעלה הכרחית אלא רק תוספת נאה, אין צורך להתייעץ עם רבני הקהילה, די להם שהם שולטים במקצוע שלהם בהלכה, וכי מה להם ולפוליטיקה? (הוא היה ממניחי החינוך של כת מסוימת שלצערנו מאמצת את השיטה עד היום ה' ירחם)"

בהתאם למצב הגיעו פרנסים חדשים לקהילה אשר לא ידעו את כוח התורה ומה דעתה בכל תחומי החיים, אמנם יאמר לשבחם שאף הם קבעו עיתים לתורה אך בזה עדיין לא נעשו תלמידי חכמים, את הכוח למינוי קיבלו בזכות כספם, די היה להם להגיש בקשה לראש הקהל נחמן יוסף אייזנשטארק שכבר נודע כ"לאו מר בר אשי" עם כל הגינונים והמעלות.

האם זה תואם את ההלכה?! איש לא העז לומר לו על כך מילה וכך נעשה "ראש הקהל" כזה אשר "על פיו יישק דבר".

שורת פרנסים התקבלה על פיו, מינוי איש מביניהם לא היה של "בר אוריין" הצד השווה שלהם שכולם היו מוכנים להיות עושי דברו של ראש הקהל בלי להרהר אחריו.

כך התקבלה בין הפרנסים החדשים אישיות מפוקפקת להפליא, יוסל הרשקו שלא אחת סופר עליו שרר"ל איננו מתנזר ממאכלות שאינם מפוקחים על ידי משגיחים יראים ושלמים. ואם הביאו לו דברים שמהותם אינה ברורה, או אפילו ברור שלא, אכלם בשלווה בלי להניד עפעף, רח"ל.

פרק כ"ז

יוסל הרשקו לא היה כל כך אשם במצבו, הוא נולד כמעט יתום עגול, אמו מטילדה נפטרה מספר ימים לאחר לידתו מרעלת היריון, האבא נפתלי נשבר מאד מפטירת אשתו שהייתה הבריה התיכון של הבית, היא ניהלה את הבית על כל מרכיביו ביד רמה.

נפתלי אמנם היה עשיר גדול מאד, אך כל כוחו לא היה משלו, זה נבע ממתנה שנתן לו אביו ר' שמעון שהיה עשיר מאד ולא חסך מבנו יחידו מהוננו, (היו לאביו 4 בנות נוספות אבל בן היה לו רק אותו, לפיכך חשב רק עליו ונתן לו מחצית הונו מחיים).

בשל כספו הרב זכה באשת חייל שידעה לנהל את הכסף הרב שהביא והגדילה את ההכנסות בעשרות מונים, נפתלי היה "קישוט על הקיר" הוא לא התערב בהחלטות, כל הנהגתו הייתה פאסיבית לחלוטין, די היה לו שעמד מהצד ולא הפריע לעסקים להתנהל.

שלושה ילדים הביאה לו מטילדה עד למותה החפוז. היא ידעה לטפח אותם כנסיכים, לנפתלי נתנה תפקיד קשה מאד, לנענע את העגלה ולצאת איתם לרחובות העיר כדי להתאוורר, מעבר לזה לא עשה כלום, עם מותה נפל כל עול הבית עליו בלי כל הכנה מוקדמת, מרוב עוגמת נפש חלה ומת לאחר פחות משנה.

עתה נותרו הילדים בלי הורים, הסבא ר' שמעון הרשקו נטל לרשותו את הילדים, כדי לגדל אותם, אבל זה היה לזמן קצר מאד, שנתיים לאחר מיכן נמצא מת במיטתו יחד עם רעייתו, שכן שחמד את העושר הרב שהיו ברשותו החליט לשדוד אותו. הלה חדר אל ביתו באישון לילה רצח אותו ואת אשתו ושדד את כל התכשיטים היקרים ועוד כספים רבים מהכספות השונים שנמצאו בבית, הוא נמלט בחסות החשיכה מהעיר בלי להותיר אחריו עקיבות.

עתה היו הילדים בודדים בלי שיהיה אדם אחראי שייטול חסות עליהם. לאחר התערבות אחד השכנים שנכמרו רחמיו על הילדים המוזנחים, הוא נעשה מעין אפוטרופוס אך לא היה אדם אחראי למעשיו, הוא פיזר את שלושת הילדים בין מספר משפחות שבמקום לגדלם כיאות הזניחו אותם ושיכנו אותם בבתי מחסה, קשה לטעון על אותו אדם שנהג מתוך רשעות, הוא לא היה בן ברית וכיון שכן לא עניין אותו איזה חינוך יקבלו הילדים.

יוסל "זכה" ליפול בידי יהודי קל דעת מאד הוא נטה לחיי בטלה שמביאים לידי חטא, כדי לחסוך בהוצאות מסר את יוסל לבית ספר מסיונרי רח"ל הרווח שלו מהמעשה היה "נאה" כמעט ולא ביקשו ממנו שכר עבור לימודי התלמידים היהודים, גם יתר אחיו לא קיבלו חינוך טוב יותר, אף הם לא היו משפחות יהודיות שורשיות.

את יוסל שעממו הלימודים מאד, הוא חמק מהם כל אימת שרק יכול, כך היה לא יהודי ולא נוצרי.

כשבגר הבין שעליו להתקרב לקהילה יהודית, אחרת יחיה על הגדר כשאיש לא ישים לבו עליו, המחשבה שלו הייתה נכונה, כך התקרב למשפחה יהודית בשם ברקו שדמתה לו מאד, אף הם לא היו יראי חטא, לא הפריע להם אורחות חייו חסרי מושג יהודי, כיון שיוסל

גילה חוש מסחרי מופלג ונעשה עשיר מופלג בגיל צעיר, החליטה משפחת ברקו שהוא מתאים לקלרה בתם, היא הייתה מוכשרת מאד ולמדה באחד מבתי הספר להשכלה גבוהה בעיר והצטיינה בכל תחום אפשרי.

אך כסף במיוחד לא היה להם הם גם לא הצטיינו בשמירת מצוות, לפיכך התרחקו מהם כמעט רוב המשפחות שבעיר, מה שהביא שלא קיבלו הצעת שידוך מתאימה לבתם, כששמעו על התכשיט יוסל הרשקו החליטו שהוא מתאים להם בשל היותו נאה וחכם וחברמן לא קטן, ענבי הגפן בענבי הגפן לבתם הפוחזת.

כשהגיע השידוך לידי גמר, התאחדו הכסף והכישורים יחד, יוסל הרשקו הקים בית יהודי פושר מאד, אך כלפי חוץ נראה יהודי, למרות שקלרה הייתה קלת דעת עוד יותר ממנו.

באחד הימים נעשה יוסל "זכייך" של 55% מהיערות הגדולים שסביב לדיסלדורף, הוא שכר חוטבי עצים שעשו מהעצים חומרי גלם לרהיטים יקרים, יוסל התעשר מכך עושר רב מאד ורבים מתושבי העיר חפצו בקרבתו.

בראותו את עצמו כעשיר הגדול ביותר בדיסלדורף גבה לבו מאד, מרגע זה החליט שעליו להיות אחד מפרנסי העיר, לא הפריע לו שרוב התושבים הם חרדים לדבר ה' ואילו הוא קל שבקלים כשבביתו לא שומרים את השבת כהלכתה בלשון המעטה, אך היות ולא היה נקרא "בעל עבירה בפרהסיא" כלפי חוץ התנהג כיהודי סטנדרטי, הוא התפלל שלוש תפילות ביום, גם לבושו לא היה כל כך צורם, אמנם לבוש היה כדרך בעלי שררה, אבל ציציות כשרות נראו מבעד לחולצתו, לכך לא חשב איש מבין הפרנסים שיוסל אינו ראוי להיות פרנס בקהילה יהודית שנוהגת בכל אורחותיה על פי ההלכה.

הבחירה נראתה מהמבט השטחי כמוצלחת ביותר, יוסל רצה להפגין את עצמו כ'פרנס יהודי אמיתי' הוא החל לבלוט יותר ויותר בכל הנוגע לנעשה בעיר. מרגע שנעשה פרנס בצורה רשמית שנקרא לכל הישיבות החל לתחוב את חוטמו המחודד בכל עניין שמתנהל בעיר, הוא אהב לחוות דעת בכל נושא, בין אם מבין בו אם לאו.

***

מי שהוא "בעל המאה הוא בעל הדעה"

כשהעיר לו אחד הפרנסים החשובים ר' גדליה משה שכטר, איך זה שהוא לא מופיע בשום שיעור, הלא כל שבעת הפרנסים האחרים נמצאים באחד מהשיעורים, אמנם הצד השווה שלהם שאינם ת"ח ואף לא שייכים למושג, אך בלי יוצא מהכלל הם נחשבים כקובעי עיתים לתורה ואילו הוא לא נראה מעולם יושב ליד ספר יהודי.

"טייער יוסל סיא פאסט נישט פאר אונז אז איהר זעט אויס וויא א'ע'ה מופלג' (יוסל יקירנו לא מתאים לנו שאתה נראה יהודי ע'ה גמור).

"פארוואזשע זאגסטו אויפ מיר אזוי?" למה אתה אומר כך עלי?!" השיב יוסל בנימה פגועה.

הוא יודע קרוא וכתוב באידיש טייטש כי זה קצת דומה לגרמנית שפתו, הוא למד לעוות קצת את הגרמנית כדי שתראה כאידיש גרמנית שפת היהודים, בכישרונותיו הברוכים תפס טוב את השפה היהודית המדוברת אפילו באידישע בוכשטאבן (אותיות עברית)

"ניין סאיז נישט גענוג, מדארפ קענען אויכעט ווייסען טייש פון דיא גמרא, א'נישט ביסטו אינגאנצן האבגעפרעג" אין די בכך, אתה חייב לדעת גם להבין גמרא אחרת אתה לא שייך לפרשה שלנו". פסק ר' גדליה משה שכטר הפוסק את פסוקו בנחרצות.

יוסל הבין בחושיו המחודדים, שאם הוא רוצה להיות "ראש הקהל" בהמשך הדרך, עליו לציית לפסק ולהופיע לשעורי תורה, אך למעשה לא היו לו לאן ללכת, כמעט כל השיעורים לא היו בתחום עסקיו חלקם הגדול היו באמצע או בקצה העיר רחוקים מהיערות אותם ניהל, איך יוכל להגיע לשיעור ולא לחסר מעבודתו?! שאל את כל אלו שתמהו בפניו, למה אינו מצטרף לאחד השיעורים שנערכים בעיר.

גדליה משה שכטר לא הבין את השאלה.

"אם אין לך שיעור, מייצרים כזה שיעור! תתחיל לאסוף אנשים מאלו שעובדים אצלך בכריתת עצים, הלא כולם יראי שמים, יש ביניהם גם תלמידי חכמים, במקום שהפועלים שלך יתפזרו ברחבי העיר כדי למצוא שיעור, דבר שלוקח מהשעות שיש להם להיות בבית, הקם שיעור אצלך בקצה היער הגדול בו עובדים כמאה יהודים משלך, תודיע להם כי אתה רוצה לפתוח עבורם שיעור בהלכות שבת, שטח שכולם רוצים ללמוד, זה תחום שלכל יהודי זה נוגע, תבקש מהם שיציעו את אחד מהם שיהיה מגיד שיעור.

הם ודאי ידעו לבחור אחד שמתאים להם, במהרה תמצא אחד שיגיד שיעור לכל העובדים ונמצאת נשכר כפליים, גם פתרת את בעיית העובדים שלך (לחפש במשך שעות מקום לשיעור) גם יהיה לך מטעמך שיעור ואתה תוכל ללמוד את הלכות שבת כפי שצריך" בזה שלח לו רמיזה שקופה כי כבר יודעים עליו שהוא אינו שומר שבת כהלכתה.

יוסל קלט היטב את העוקץ, אבל החליט שהוא בעל מידות ומעביר על מידותיו, הוא לא ישתלח בעוקץ, אלא יממש את הרעיון שלו.

עוד באותו יום הודיע בצהרי היום שיש כינוס דחוף לאחר שעות העבודה, כינוס שחובה על כל הפועלים היהודים להיות נוכחים בו.

כל הפועלים היו מבוהלים, הם לא חיבבו את המעסיק שלהם יוסל הרשקו שלא נראה להם הגון ואדיב וגם לא יהודי שומר תורה ומצוות במילואן, אבל בעל המאה הוא בעל הדעה, הם חייבים לשמוע בקולו.

בשעה 6 בערב התקבצו אליו כל הפועלים היהודים. להפתעתם הרבה הודיע יוסל לכל העובדים כי הוא רוצה לפתוח שיעור בהלכות שבת בו יהיו נוכחים כל העובדים, עליהם לבחור מביניהם מגיד שיעור שידע היטב את מלאכתו. הוא הודיע שאף הוא יהיה נוכח בשיעור ולא עוד אלא ישלם להם על השעה שהם נוכחים בו כאילו עבדו אצלו.

העובדים היו אחוזי תימהון, מיוסל לא ציפו לכזה דבר, אולי חמד לו לצון? אבל כשראו שהוא מתכוון ברצינות לכל מילה, החלו להריע לו על זה שהוא מזמן להם שיעור בקרבת העבודה ולא עוד, משלם על כך בעין יפה.

עתה נותרה רק השאלה, מי יהיה מגיד השיעור?

יוסל הודיע להם שהם יבחרו במי שנראה להם הכי מתאים לאמירת השיעור.

הפועלים החלו להסתכל במבוכה, מניין להם לדעת טיבו של כל אחד מהם, הלא הם מתעסקים רק בכריתת עצים ואין ביניהם כל שיח מלבד הנעת הראש בחטיפה (כדי שלמעביד לא יהיו טענות שהם מבזבזים את זמנו על שיחות בטלות) מהיכן ידעו מי הוא האדם הרצוי? לפתע קם אחד מהפועלים בארשת פנים רצינית ביותר, ניכר היה עליו שהוא אינו מדבר דברים בטלים, הם היטו אוזן לדבריו.

"לא נעים לי להציג את עצמי, עדיף היה אם מישהו מביניכם היה מציע את מועמדותי, זה הרבה יותר מכובד ויהודי. אבל כשאיש אינו מכיר אותי במקום זה, מותר לי להכריז על עצמי וזה מובא בהלכה שבמקום שאיש אינו מכיר יכול אתה להודיע מי אתה.

לפיכך אציג את עצמי. שמי אברהם הלר בן 30 יליד העיר ברונכשטט, למדתי תורה אצל מורי ורבי הגאון רבי אנשיל כץ זצ"ל שהיה אדם גדול מאד, הוא שימש כרבה של העיר מגנצא והייתה לו ישיבה של 150 מהעמידת של הבחורים, זכיתי לשמש אותו כעשר שנים ולמדתי אצלו הרבה תורה, הייתי שמח אם יכולתי להמשיך ללמוד במקום תורה ולקדם את עצמי בכל מקצועות התורה, אך היות והייתי עני ודלפון לא היה אדם בעל נכסים שיחשוב עלי כמועמד לבתו, זכיתי להיות חתן אצל יהודי עני מרוד אף יותר ממני, אבל זה החיסרון היחיד שלו, ביתו היה מושתת על תורה ויראה ובשבילי זה הכל.

לפיכך לפרנסתי נאלצתי לעבוד ככורת עצים ביער של רב יוסל, כעת שפותחים שיעור ומחפשים מגיד שיעור, אשמח להיות מגיד השיעור בנושא חשוב כל כך, ללמוד את כל הלכות שבת לפי הסדר, יש לי מספר ספרים שעוסקים בהלכות שבת ובפרט במקצוע הקשה שבכולם, ט"ל מלאכות שהן כל הבסיס של שבת, אוכל לדלות מתוכם את ההלכות למעשה".

"ישר כוח גדול לך רבי אברהם, שמחים אנו להיות לומדי השיעור שלך, הבה נשמע מה דעת רבי יוסל" ענו כל הפועלים פה אחד.

"ברוכים אתם לה" ענה יוסל בשמחה, שמח על התואר "רב" שקיבל זה עתה מכל הפועלים הוי אומר שהוא אכן תלמיד חכם ולא כטענת גדליה משה שכטר.

"בעזרת ה' יפתח השיעור ממחר. חמש דקות לפני השעה 6 תתאספו אצלי בצריף הגדול שיש לי, יש שם מקום ליותר ממאה איש, אני כבר אדאג לשולחנות וספסלים עבור כל חברי השיעור, גם שולחן מיוחד יהיה עבור מגיד השיעור.

כמו כן תהיה שתיה מכובדת ואף מאפים שיוזמנו מהמאפיה המכובדת של העיר שמפוקחת על ידי רבנים חשובים. כך יהיה לנו שיעור שיטיב עם כולם".

השמחה שפרצה במקום הקיפה את כולם, איש מהם לא האמין כי יוסל ישנה את טיבו כל כך מהר, אולי באמת התחיל להיות יותר יהודי כי הוא נמצא כמעט כל היום במחיצת יהודים יראי שמים וזה משפיע על המציאות שלו.

ידיים נלחצו בשמחה, וכבר למחרת גילו כי הצריך הפך להיות מעין בית כנסת, היו שם כל הדברים שנדרשו עבור בית כנסת מכובד. שולחנות ארוכים וספסלים שהתאימו אפילו ליותר ממאה איש. במרכז הצריך היה שולחן מכובד וכיסא עם משענת יפה עבור מגיד השיעור. רב אברהם הביא את הספרים שלו כדי שלא יחסר להם דבר, ואילו יוסל הביא כמה ספרים ממה שהשיג במקומות שהסכימו להשאיל לו לתקופה ארוכה.

עתה נותר רק לשמוע איך רב אברהם מעביר שיעור.

כבר ביום הראשון נוכחו הקהל לדעת כי רב אברהם הוא מגיד שיעור משכמו ומעלה, השיעורים שנתן היה מלאי תוכן והראו על שליטה מלאה ביסודות ההלכה, באותם ימים עדיין לא היו ספרי טור ושול"ע כל כך נפוצים, עותקים בודדים היו בהישג של בעלי ממון רב שהיה להם כסף לשלם על עותקים נדירים כאלו, כרכי ש"ס ניתן היה להשיג רק בכרכים בודדים, אחד לעיר והחזיקו בו בבית המדרש המרכזי של העיר.

מאיפה לר' אברהם שלא נודע בעשירותו את היכולות לרכוש ספרים יקרי ערך כאלו? לא ידע איש מהסקרנים שהקיפו אותו במטר שאלות,

"איך השגת דברים שאף לגבירים אין?" השאלה נשאלה אבל רב אברהם העדיף למלאות את פיו מים, היה לו סוד ששמר בכל מחיר, לא היה אכפת לו שיחשבו עליו שאולי הוא גנב ספרים*.

(*) בעת שלמדתי בבחורות בישיבת "בריסק" היה שם ארון ענק עם ספרים עתיקים ביותר, לפתע החלו להיעלם ספרים מהארון בזה אחר זה, בלי שאיש ידע מי הוא הגנב, זכיתי אני הקטן לחשוף את הברנש על ידי מארב שערכתי במשך כמה חודשים, הייתי עקשן כפרד וארבתי כל פעם בשעה אחרת, עד שחשפתי את הגנב שהיה לא אחר מבחור שגר בשכונתי בירושלים. תפסתי אותו על חם וצעקתי עליו שעליו להחזיר את כל הספרים שגנב כדי לסחור בהם.

הגנב שהיה נועז לא הודה במעשיו ונקט באמצעי מניעה כדי שלא אספר לאיש על התגלית הוא ניפץ את כל השמשות של האכסדרה שהייתה בבית הור, החכם אפילו לא הסתיר את מעשיו, תפסתי אותו זורק אבנים על השמשות של הבית ומנפצם בזה אחר זה, כשצרחתי עליו, אמר לי שאם לא אשתוק הוא יזרוק על ראשי אבנים בגודל שיש בהם כדי... מרוב פחד סתמתי את פי עד להיום, אולי הסיפור הבא שלי יהיה על הנושא שדידת ספרים ועשיית הון בשוק היודאיקה אבל זה נושא בפני עצמו)

השיעורים הללו החיו את הפועלים "טוב לי תורת פִּיך מאלפי זהב וכסף" אמנם הרוויחו את לחמם בכבוד, אך לא היה בו די כדי להניח כסף בצד לימי סגריר ואכן דבר זה הכביד עליהם שאין להם מעבר לאותו יום. עתה את החסר השלים השיעור של רב אברהם ומילא את כל המצברים החסרים.

התודה והברכה לכל אלו שמסייעים להצלחת הגיליון!!!

hanoch90@gmail.com